

EmPower Up!

Osnaživanje edukatora i edukatorica:
Vodič kroz metode uključivanja u zajednicu

EmPowerUp!

- Osnaživanje edukatora odraslih -
razmjena najboljih praksi
za dobrobit lokalnih zajednica

Pravni opis – Creative Commons licenciranje: Ovaj objavljeni materijal klasificiran je kao otvoreni obrazovni resursi (OER) i korisnici ga mogu slobodno (bez dopuštenja kreatora): preuzimati, koristiti, ponovno koristiti, kopirati, prilagodavati i dijeliti, s informacijama o izvoru njihovog nastanka.

**Financira
Europska unija**

Ova je publikacija ostvarena uz finansijsku potporu Europske komisije. Ona izražava isključivo stajalište njenih autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom pri uporabi informacija koje se u njoj nalaze.

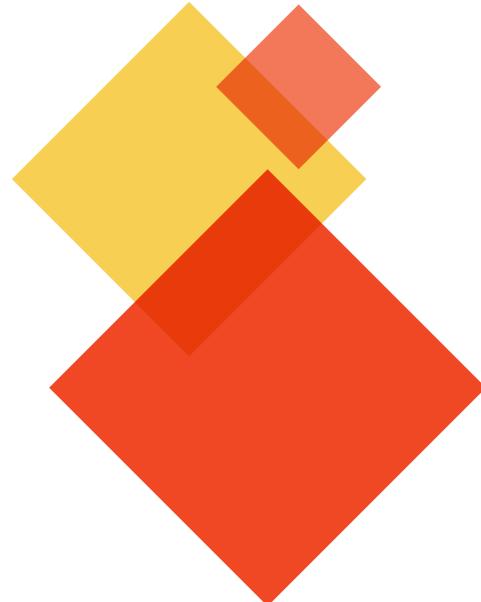
1. Uvod	4
2. Svrha	5
3. Pregled metoda za aktivno uključivanje lokalnih zajednica	6
3.1. Važnost društvenog angažmana u lokalnim zajednicama	6
3.2. Važnost u različitim kontekstima	7
4. Opis pojedine metode	8
4.1. Fundacja STREFA (Zaklada STREFA): Prostori za društvene aktivnosti u susjedstvu (PAS)	8
4.1.1. Opis metode	8
4.1.2. Praktična primjena	11
4.2. Inicijativa - centar za edukaciju: Metoda pripovijedanja / storytelling za osobe migrantskog porijekla i članove_ice lokalne zajednice	13
4.2.1. Opis metode	13
4.2.2. Praktična primjena	13
4.3. Center Spirala - Center samomobilnosti: SELcoaching doktrina	16
4.3.1. Opis metode	16
4.3.2. Praktična primjena	19
4.4. Values, Virtues, Integrity Foundation: Metoda participativne umjetnosti	20
4.4.1. Opis metode	20
4.4.2. Praktična primjena	21
5. Vježbe za primjenu metoda	22
5.1. Prostori društvenih aktivnosti u susjedstvu (PAS)	22
Vježba 1	22
Vježba 2	24
5.2. Pripovijedanje / storytelling za osobe migrantskog porijekla i članove_ice lokalne zajednice	26
Vježba 1	26
Vježba 2	27
5.3. SELcoaching doktrina	28
Vježba	28
5.4. Participativna umjetnost	30
Vježba 1	30
Vježba 2	32
6. Mogućnosti povezivanja različitih metoda	34
6.1 Učimo jedni od drugih	34
7. Bibliografija	37

1.

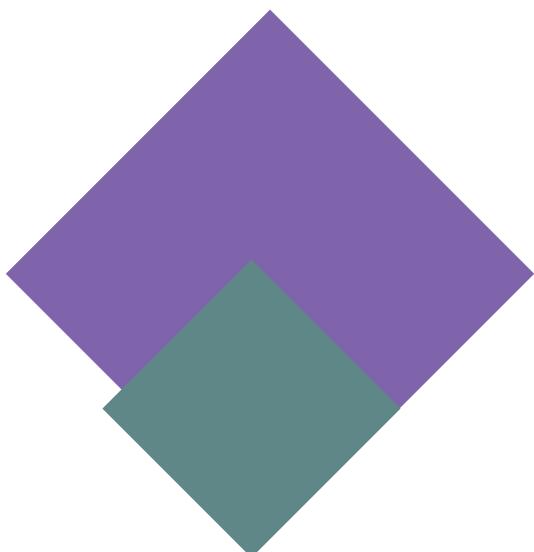
Uvod

Društveni angažman ključna je komponenta u poticanju održivog razvoja i unapređenju kvalitete života unutar lokalnih zajednica. Ovaj vodič ima za cilj pružiti edukatorima_icama, animatorima_icama, voditeljima_icama, volonterima_kama i članovima_icama nevladinih organizacija uvid u inovativne prakse i metodologije za učinkovito uključivanje pojedinaca_ki i skupina u društvo, a na dobrobit lokalnih zajednica.

Vodič je izrađen u okviru projekta "EmPowerUp! - Osnaživanje edukatora odraslih - razmjena najboljih praksi za dobrobit lokalnih zajednica", financiranog iz programa Erasmus Plus. Voditelj projekta je organizacija Fundacja STREFA (Poljska), a projektni partneri su Inicijativa - Centar za edukaciju (Hrvatska), "Values, Virtues, Integrity" Foundation (Bugarska) i Center Spirala - Center samomobilnosti (Slovenija).

Tijekom projektne aktivnosti prijenosa znanja održane u svibnju 2024. u Sofiji, partnerske organizacije podijelile su međusobno jedinstvene metode i pristupe u cilju angažiranja pojedinaca_ki i skupina unutar lokalnih zajednica. Ovakva razmjena predstavlja platformu za međusobno učenje i suradnju, naglašavajući najbolje prakse i praktičnu primjenu metoda koje se mogu upotrebljavati i prilagodavati različitim društvenim kontekstima. Zajednički uvidi proizašli su iz prijenosa znanja i metoda poslužili su kao osnova za kreiranje ovog vodiča te se predstavljene metode i njihova primjena temelje na stvarnim iskustvima i različitim perspektivama organizacija.

Vodič je osmišljen kao sveobuhvatan izvor učenja i razvoja predstavljenih metoda. Stručnjake i stručnjakinje u području obrazovanja odraslih potiče se da razviju vlastite strategije kako bi što bolje mogli odgovoriti na potrebe svojih zajednica koje se neprestano mijenjaju. Potičući učinkovito društveno djelovanje, ovaj vodič doprinosi ciljevima održivog razvoja, s obzirom na to da su aktivne društvene zajednice sposobne snažno i učinkovito odgovoriti na potencijalne društvene, ekonomski i ekološke izazove.

2.

Svrha

Svrha ovog vodiča je predstaviti različite metode kojima se potiče angažman lokalnih zajednica. Kroz praktičnu primjenu metoda i primjere vodič ima cilj potaknuti učinkovitost i kreativnost stručnjaka_kinji koji djeluju unutar lokalnih zajednica. Vodič je namijenjen svima koji žele proširiti svoju metodologiju rada, obogatiti svoje znanje i osnažiti profesionalne kapacitete za poticanje djelovanja društvenih zajednica. Uključivanjem u rad predstavljenih inovativnih praksi, edukatorima_icama je dana mogućnost za izgradnju vlastitih metoda rada unutar svojih lokalnih zajednica.

Vodič je strukturiran kako bi pružio jasne i praktične upute, uz detaljne opise i upute za provedbu svake metode pri čemu je svaka partnerska organizacija doprinijela svojim stručnim znanjem i iskustvima. Bez obzira započinjete li tek svoj rad s određenom zajednicom ili ste iskusni stručnjak_inja u potrazi za novim idejama, ovaj vodič predstavlja dragocjene uvide u provjerene metode za snažniju aktivaciju potencijala različitih društvenih zajednica te pruža podršku u vašem dalnjem radu na postizanju tog cilja.

3.

Pregled metoda za aktivno uključivanje lokalnih zajednica

3.1. Važnost društvenog angažmana u lokalnim zajednicama

Aktivno djelovanje lokalnih zajednica predstavlja osnovu razvoja i društvene dobrobiti. Riječ je o procesu u kojem organizacije i pojedinci_ke aktivno suraduju s različitim društvenim skupinama koje su povezane geografski ili specifičnim interesima odnosno situacijama, kako bi pronašli odgovore na različite izazove s kojima se susreću. Ovaj proces ključan je za stvaranje snažnih, angažiranih i otpornih društava.

Izgradnja povjerenja i odnosa

Izgradnja povjerenja predstavlja samu srž aktivnog djelovanja neke zajednice. Učinkovita i svršishodna komunikacija lokalnih organizacija sa lokalnom zajednicom doprinosi razvoju međusobnog povjerenja, a koje je ključno za svaku uspješnu suradnju. Povjerenje predstavlja kamen temeljac za uspješnu provedbu projekata i aktivnosti u zajednici, osiguravajući da se članovi_ice zajednice osjećaju cijenjeno i uključeno, što dovodi do snažnijih i transparentnijih odnosa. Takvi su odnosi ključni za učinkovitu provedbu aktivnosti unutar svake zajednice budući da se temelje na kontinuiranoj podršci za sudjelovanje pojedinaca_ki u društvu.

Poticanje sudjelovanja i preuzimanje odgovornosti

Aktivno sudjelovanje pojedinaca_ki unutar lokalnih zajednica doprinosi aktivnjem angažmanu čitavog društva. Ukoliko su članovi_ice određene zajednice osobno uključeni u procese donošenja odluka koje utječu na njihove živote, veća je vjerojatnost i da će preuzeti odgovornost za nastale ishode. Naime, upravo je osjećaj aktivnog doprinosa ključan za održivost projekata i različitih aktivnosti koje se provode u nekoj zajednici. Kada se pojedinci_ke osjećaju dijelom uspjeha društvenih inicijativa, veća je vjerojatnost da će uložiti svoje vrijeme, napore i resurse kako bi osigurali njezin uspjeh. Aktivno sudjelovanje članova_ica lokalne zajednice također njeguje kulturu suradnje i kolektivne odgovornosti, a što je neophodno za rješavanje složenih pitanja u zajednici.

Osnajivanje pojedinaca_ki i grupa

Učinkovit angažman lokalne zajednice osnažuje pojedince_ke i grupe, dajući im mogućnost sudjelovanja u donošenju odluka koje utječu na njihove živote. Ovo osnaživanje temeljni je aspekt demokratskih društava u kojima bi svi pojedinci_ke trebali imati priliku pridonijeti oblikovanju svojih zajednica. Uključivanjem članova_ica zajednice u planiranje i provedbu aktivnosti, organizacije mogu iskoristiti potencijal poznavanja lokalnog konteksta pojedinaca_ki kao i njihovu stručnost koja se često stavlja po strani. Ovakav pristup ne samo da doprinosi učinkovitijim i relevantnijim društvenim rješenjima, već i osnažuje njihov kapacitet za samostalno rješavanje predstojećih društvenih izazova.

Poticanje društvene kohezije i inkluzije

Aktivno djelovanje zajednice igra ključnu ulogu u poticanju društvene kohezije i inkluzije, s obzirom da uključuje pripadnike_ce različitih društvenih skupina kako bi zajednički radili na ostvarenju društvenog cilja. Ova interakcija potiče razumijevanje, smanjuje predrasude i doprinosi izgradnji jedinstvenog društvenog potencijala. Inkluzivne prakse društvenog uključivanja osiguravaju da se čuju i jednakо validiraju svi glasovi, a osobito glasovi pripadnika_ca marginaliziranih društvenih skupina. Inkluzivnost je ključna karakteristika ravnopravnih društvenih sredina, u kojima se svi članovi_ice osjećaju podržano i u mogućnosti dati svoj puni doprinos.

Poticanje održivog razvoja

Održivi razvoj ovisi o aktivnom uključivanju i djelovanju lokalnih zajednica. Angažman zajednice ključan je za identificiranje i rješavanje okolišnih, društvenih i ekonomskih izazova na jedan holistički i integrirajući način. Angažirane zajednice imaju više potencijala za razvoj i provedbu održivih praksi koje uravnotežuju potrebe sadašnjih i budućih generacija. Također, poticanjem osjećaja zajedničke odgovornosti, aktivna društva potiču usvajanje održivih oblika življenja i praksi koje doprinose dugoročnoj osnaženosti zajednica.

3.2. Važnost u različitim kontekstima

Aktivno djelovanje neke zajednice ne posjeduje svojevrstan jedinstven pristup koji se može jednako primijeniti na sve situacije. Njegova relevantnost i primjena obuhvaćaju različite kontekste, od kojih svaki nosi sa sobom specifične izazove i prilike. Razumijevanje posebnosti tih različitih konteksta ključno je za oblikovanje strategija društvenog djelovanja koje su učinkovite, inkluzivne i održive. U ovom poglavlju istražit ćemo relevantnost angažmana zajednice u kontekstima urbanih i ruralnih područja, multikulturalne zajednice, obrazovnih okruženja te suočavanja sa socio-ekonomskim nejednakostima.

U urbanim sredinama, angažman zajednice igra ključnu ulogu u upravljanju složenostima područja koje karakterizira gusta naseljenost. Gradove često odlikuje raznolikost kultura, ekonomskih položaja različitih pojedinaca_i skupina te specifičnih društvenih interesa, što dovodi do brojnih društvenih interakcija ali i potencijalnih sukoba. Učinkovit angažman zajednice u urbanim područjima stoga uključuje stvaranje uvjeta za razvoj i održivost platformi za dijalog, putem kojih stanovnici_e mogu izraziti svoje potrebe, davati prijedloge za poboljšanje i isticati društvene probleme s kojima se suočavaju odnosno kojima svjedoče. Takve platforme su važne upravo stoga što omogućuju da svi zainteresirani pripadnici_e određene sredine izjasne, potičući tako ravnopravne mogućnosti sudjelovanja u zajednici za sve društvene skupine od kojih se ona sastoji.

U ruralnim područjima, angažman zajednice jednako je važan, ali poprima nešto drugačiji karakter zbog jedinstvenih izazova ali i prednosti koje pružaju takve sredine. Ruralne zajednice često imaju snažne društvene veze i dubok osjećaj pripadnosti, što se može iskoristiti za poticanje pozitivnih kolektivnih akcija. Strategije društvene aktivacije u takvim kontekstima moguće bi se usredotočiti na korištenje lokalnog znanja i tradicija, što je ključno za poticanje održivih poljoprivrednih praksi, upravljanje prirodnim resursima i očuvanje kulturnih vrijednosti.

Aktivno društveno djelovanje zajednice od posebne je važnosti u multikulturalnim sredinama jer doprinosi inkluziji i razumijevanju među različitim kulturnim, jezičnim, etničkim skupinama. Sve te zajednice bogate su različitim kulturnim perspektivama, ali se također suočavaju s izazovom integriranja tih karakteristika u koherentnu društvenu strukturu. Učinkovit angažman u multikulturalnim kontekstima uključuje stvaranje prostora u kojima se kulturni izrazi slave, a međukulturni dijalog potiče i cjeni, čime se daje snažan doprinos izgradnji društvene kohezije i uklanjanju negativnih stereotipa i predrasuda.

U obrazovnim sredinama, angažman zajednice ključan je za stvaranje podržavajućih i inkluzivnih prostora za učenje i razvoj. Škole i sveučilišta nisu samo mjesta za provedbu nastave i učenje, već i središta interakcije djece, mladih i odraslih osoba unutar sustava odgoja i obrazovanja. Uključivanjem učenika_ca, roditelja_ica, edukatora_ica i ostalih relevantnih lokalnih dionika_ca u obrazovni proces postižu se učinkoviti, holistički ishodi odgoja, učenja i obrazovanja. Ovakav pristup također osnažuje aktere na sudjelovanje u rješavanju problema unutar svoje sredine, razvijajući svijest o široj društvenoj odgovornosti.

Važnost angažmana određene zajednice različit je u različitim društvenim kontekstima, pri čemu svaki od njih zahtjeva prilagodene strategije koje poštuju lokalne aspekte i specifične situacije te iskorištavaju potencijal karakterističan upravo takvoj društvenoj sredini. Bilo da se radi o urbanim ili ruralnim sredinama, multikulturalnim zajednicama, obrazovnim okruženjima ili u suočavanju s društveno-ekonomskim nejednakostima i kriznim situacijama, učinkovito sudjelovanje zajednice potiče suradnju, inkluziju i održivi razvoj. Prilagodbom pristupa specifičnostima svake sredine, pomažemo stvoriti snažne, ravnopravne i uključive društvene sredine.

4.

Opis pojedine metode

4.1. Fundacja STREFA (Zaklada STREFA): Prostori za društvene aktivnosti u susjedstvu (PAS)

4.1.1. Opis metode

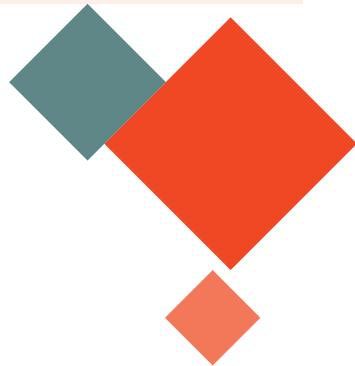
Uvod

Prostor za društvene aktivnosti u susjedstvu (PAS) je metoda koja se temelji na stvaranju uvjeta unutar lokalne zajednice za provedbu građanskih inicijativa. PAS je usmjeren na jačanje integracije i davanje prostora stanovnicima_ama za samoinicijativne aktivnosti u njihovoj sredini. Tako se, primjerice, knjižnice, koje su u svojoj biti institucije zasnovane na povjerenju, dijeljenju i pristupu kulturnim dobrima, čine idealnim prostorima za razvijanje kulturnog potencijala u lokalnom okruženju. Knjižnice sve više postaju glavno mjesto okupljanja unutar susjedstva, osobito tijekom jeseni i zime, prije svega stoga što predstavljaju otvoren prostor unutar kojeg se stanovnici_e osjećaju slobodno i rado iznose svoje ideje. Upravo su knjižnice, prema našem iskustvu, savršena mjesta za razvoj ideje PAS-a.

Prilikom stvaranja PAS-a, važno je razmisliti o ulozi onih koji će taj prostor koordinirati te se upoznati sa značenjem pojmova voditelj_ica i animator_ica u navedenom kontekstu.

Animator_ica

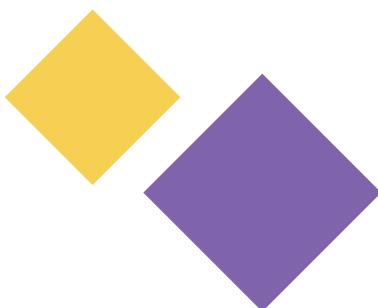
Animator_ica je osoba obučen_a za rad s ljudima te bi stoga morala bi znati što znači posao animatora_ica, biti upoznat_a s procesima animacije, posjedovati vještine rada s ljudima, biti komunikativan_na i sposoban_na za umrežavanje. Tijekom provedbe aktivnosti unutar zajednice,

animator_ica djeluje kao katalizator promjena koje se temelje na zajedničkoj viziji cilja koji određena zajednica želi postići. Njegova ili njezina je uloga olakšati grupni rad. Članovi i članice grupe su oni koji donose odluke, dok je uloga animatora_ice organizirati njihov zajednički rad. Djelovanje animatora_ice trebalo bi rezultirati povećanim osjećajem pripadnosti grupi te snažnijim povezivanjem unutar nje. Animator_ica motivira ljudе na aktivno djelovanje i ukazuje im na ono što zajednički mogu postići međutim, ne obavlja posao umjesto njih, već djeluje na osnaživanje njihovog osjećaja osobne odgovornosti tako što im pomaže u realizaciji zadanih ciljeva i provedbi ideja u djelu.

Voditelj_ica

Voditelj_ica je osoba iz redova pripadnika_ca zajednice, iniciator_ica aktivnosti koji motivira grupu i predvodi zajedničke akcije. Voditelj_ica predvodi grupu prema ostvarivanju promjena i predstavlja je "na van". Voditelj_ica je netko tko posjeduje karizmatičan autoritet čiji je glas često presudan za zajedničko djelovanje. U grupi preuzima odgovornost za poduzimanje radnji i njihove rezultate. Voditelj_ica ne samo da predstavlja zajedničku viziju neke zajednice, već je najčešće i provodi. Njegove ili njezine najveće kvalitete su usmjerenost prema cilju, predanost procesu, učinkovita provedba ideja i ustrajnost prilikom izvedbe.

Proces animacije

Kada govorimo o organizaciji Prostora za društvene aktivnosti u susjedstvu (PAS), važno je koristiti se kompetencijama animatora_ica. Ključno je uvek imati na umu koji je cilj – PAS je prostor u kojem bi članovi i članice neke zajednice trebali realizirati svoje vlastite inicijative, integrirati se unutar grupe te graditi i jačati susjedske odnose. To je jedna od onih aktivnosti u kojima bismo trebali ostaviti po strani vlastite ideje o tome kojim bi tempom grupa trebala raditi i napredovati, kakva bi trebala biti dinamika sastanaka, čemu bi grupa trebala težiti i koje aktivnosti bi valjalo poduzeti.

To je stoga što ne postoji unaprijed zadana formula po kojima možemo mjeriti uspjeh jer svaka se zajednica razvija u svom vlastitom ritmu, a određeni pripadnici_e unutar grupe angažirat će se u skladu sa svojim vremenom i vlastitim mogućnostima. Ovakva nepredvidljivost u procesu animiranja društvenih zajednica animatorima_icama može djelovati fascinantno, no može i frustrirati. To je stoga što smo naviknuti provoditi projekte u kojima su naše uloge zadane, a pokazatelji provedbe unaprijed definirani, te je nastavno na tu zadanost potrebno ostvarivati i ciljeve. Primjerice, koliko će se sastanak održati, koliko će isti trajati, koliko će sudionika_ca biti prisutno, što će se na takvim aktivnostima raditi i kakve će društvene promjene iz toga proizaći. Naprotiv, kada govorimo o aktivnostima koje želimo prepustiti zajednici na provedbu ne bi se trebali voditi takvim pretpostavkama ili bi im, u najmanju ruku, trebali pristupati pažljivo.

Uloga animatora_ice u procesu

Opseg djelatnosti animatora_ice uključuje stvaranje uvjeta za susrete članova i članica neke zajednice, diseminaciju informacija o osnivanju PAS-a različitim društvenim skupinama te na kraju, motiviranje stanovnika_ca na poduzimanje aktivnosti i mjera za poboljšanje društvenog života unutar zajednice.

Proces animacije sastoji se od

- **Mobilizacije** - pri čemu je administrator_ica vjerodostojan facilitator koji vjeruje u važnost lokalnih inicijativa te će lako potaknuti na zajedničko djelovanje. Osim toga, animator_ica je tu i tijekom provedbe zajedničkih aktivnosti i akcija, pruža podršku i motivira na angažman.
- **Dijeljenja iskustva** - odnosno pružanja podrške u provedbi akcija unutar zajednice. Ipak, ovdje je potreban svojevrstan oprez kako se članovi i članice zajednice nebi osjećali preplavljeni informacijama. U cilju prevencije takvih situacija, preporučljivo je unaprijed odabratи koje osnovne smjernice će se davati ili organizirati posebnu aktivnost za postavljanje pitanja i davanje odgovora na licu mjesta.
- **Osnajivanja** - ukazivanje članovima_icama na njihovu snagu i vrline, podsjećanje na ostvarene uspjehe, napredak u razvoju i vrijednost njihovog zajedničkog rada.
- **Izjednačavanja prilika** - stvaranje pozitivnog okruženja dobrodošlice za sve članove_ice zajednice koji se žele uključiti u poduzimanje zajedničkih akcija, no iz određenog razloga ne vjeruju da su za to sposobni. Posebno je važno usmjeriti pažnju i posvetiti se onima koji su nesigurni u svoje kompetencije iz bilo kojeg razloga.
- **Evaluacije** - na kraju provedbe određene aktivnosti animator_ica bi trebao_la biti podrška grupi u procesu evaluiranja poduzetih radnji i postignutih ciljeva te poduzimanju mjera za njihovo poboljšanje. Važno je pritom istaknuti one radnje i aktivnosti u kojima su stanovnici_e uspjeli te potaknuti ih da svoja postignuća zajednički proslave.

Kako započeti?

Jednom nakon što odlučimo pokrenuti PAS, svjesni koristi koje angažiranje mikro zajednica donosi te onoga što podrazumijeva uloga animatora_ica, možemo krenuti u akciju. Ovisno o tome gdje i s kime djelujemo, razlikuje se i dinamika grupe, ciljevi, potrebe, problemi i rezultati rada.

Priprema

Bez obzira na to jeste li iskusni animator_ica ili početnik_ica, važno je pripremiti se za animiranje grupe. Ukoliko ne posjedujete dovoljno iskustva, korisno je raditi u paru s kolegom_icom – na taj način možete međusobno podijeliti zadatke, razgovarati o procesu i zajedno pronalaziti rješenja. Preporučljivo je informirati se o poduzimanju akcija na lokalnoj razini odnosno unutar susjedstva, o čemu postoji veliki broj dostupne online literature, poput publikacija, opisa rezultata sličnih projekata, priručnika koji se bave kulturnom animacijom ili praktičnih vježbi za uključivanje zajednice te alata za facilitaciju.

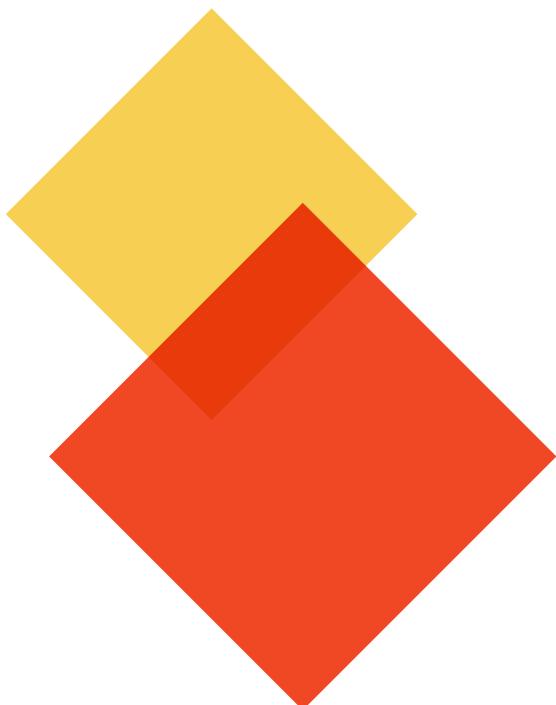
Prepoznavanje područja - s kime i gdje ćemo raditi?

Ukoliko PAS želimo pokrenuti unutar prostora gradskih knjižnica, primjerice, trebali bismo biti upoznati sa strukturon osoba koje će činiti takvu zajednicu - korisnike_ce usluga knjižnice redovne čitatelje_ice. Za očekivati jesi da će neki od njih biti zainteresirani za uključivanje ili pružanje podrške u našim promotivnim aktivnostima – vijest o uspostavi PAS-a prenijet će svojim susjedima, obitelji, prijateljima.

Što znamo o okruženju u kojem ćemo raditi? Koja je njegova povijest, što se trenutno događa, tko su ljudi, institucije i organizacije koje na tom području djeluju? Koji problemi utječu na ovaj prostor? Sve su te informacije ključne za organizaciju i provedbu PAS-a, a prikupljeno znanje omogućit će nam bolje razumijevanje grupe i dinamike njezina rada.

Informiranje i angažiranje

Još jedan važan aspekt PAS-a jest informiranje. Najučinkovitije je razgovarati osobno sa potencijalnim sudionicima_ama te ih pozvati da se uključe. Proces uspostave PAS-a često započinjemo s radionicama na koje pozivamo lokalnu zajednicu. Sljedeći korak u animacijskom radu je iskoristiti prvi susret na najbolji mogući način, pri čemu je potrebno usmjeriti se na stvaranje prijateljske atmosfere, izgradnju povjerenja i predstavljanje ideje. Važno je osigurati da se svi međusobno upoznaju, imaju priliku govoriti te da nitko nije izostavljen iz zajedničke komunikacije.

4.1.2. Praktična primjena

Primjer prostora za društvene aktivnosti u susjedstvu: Gradska knjižnica Tatarak

Gradska knjižnica Tatarak u Łódżu u Poljskoj, odličan je primjer stvaranja prostora za društvene aktivnosti u susjedstvu (PAS). Evo kronološkog pregleda tog procesa:

Početna situacija

Knjižnica je osnovana u nekadašnjem trgovачkom paviljonu koji je postao ružno mjesto u zajednici. Godinama je prazna zgrada privlačila umjetnike grafita, a područje oko nje bilo je obrasio korovom, što je dovelo do stvaranja negativnog dojma među stanovnicima_ama.

Renovacija i otvaranje

Knjižnica je izgrađena iz temelja, unutrašnjost je renovirana, a prostor je opremljen novim knjigama i namještajem. Otvorena je u prosincu 2021. Unatoč svojoj privlačnosti, knjižnica je imala problema s privlačenjem lokalnog stanovništva, dijelom zbog pandemije COVID-19 i ograničene svijesti o njezinom postojanju.

Razvoj PAS-a

U veljači 2022. započele su aktivnosti na stvaranju PAS-a. Početni sastanci održani su isključivo s osobljem knjižnice. Obrazovali smo ih o tome što je PAS, koja je uloga animatora_ica zajednice, što radi voditelj_ica, kako se uključiti s lokalnim stanovnicima_ama i što je najvažnije, koja je uloga knjižnice kao prostora za provedbu društvenih aktivnosti u susjedstvu. Tijekom tih sastanaka istražili smo susjedstvo, identificirajući resurse i mesta okupljanja zajednice, kao što su igrališta ili lokalne tržnice. Dogovorili smo prve sastanke sa stanovnicima, distribuirali informacije korisnicima_ama knjižnice i postavili letke u zajedničkim prostorima poput stubišta obližnjih stambenih zgrada.

Na sastancima smo usluživali tople napitke i grickalice. Namjestili smo stolice u krug kako bi se svi mogli osjećati jednako važnima i vidjeti jedni druge. Prije početka, zamolili smo sve prisutne da napišu svoje ime na naljepnici i zalijepe je na svoju odjeću. Ovo smo učinili kako bi potaknuli osjećaj bliskosti. Svaki sastanak bio je osmišljen kako bi privukao sudionike_ce s privlačnim sadržajem, poput kreativnih izrada rukotvorina. Na početku svake radionice, sjedili smo u krugu, a knjižničari_ke su se predstavili kao domaćini prostora, uvijek naglašavajući da je knjižnica

dostupna svima u zajednici, da je to mjesto koje mogu koristiti za različite društvene aktivnosti, a ne samo za posudbu knjiga. Nakon toga, animator_ica zajednice preuzima riječ, kratko se predstavlja i poziva sudionike_ce da učine isto. Važno je nikome ne stvarati pritisak, posebice ne onima koji dolaze prvi put - ukoliko žele podijeliti više o sebi, to je sjajno, no ukoliko žele samo reći kako se zovu, i to je u redu.

Dobar alat za prikupljanje ideja za provedbu budućih aktivnosti, radionica ili sastanaka je tzv. "Kutija snova," kako je opisano u poglavљу 5.1. ovog vodiča. Na prvom sastanku sa zajednicom unutar knjižnice prisustvovalo je mnogo djece i mladih u dobi od 13 do 15 godina. Čitanje ideja iz kutije snova donijelo je mnogo radosti unutar grupe. Jedan od prijedloga bio je imati mačku u knjižnici. Mnogi su se složili da bi bilo divno maziti mačku dok sjede u fotelji i čitaju. Ideja je bila široko prihvaćena, a da nije postojala prepreka u obliku noćnog alarmnog sustava knjižnice, vjerojatno bi i bila realizirana.

Svaki sastanak završavao je dogовором o datumu sljedećeg, a na kraju je uspostavljen redovni raspored. S svakim sastankom, sve više ljudi se pridruživalo. Međutim, moglo bi se dogoditi i da se nađe samo jedna zainteresirana osoba - i to je dio procesa uspostave PAS-a. Moramo imati na umu da na mogućnost priključivanja i prisustvovanja ovakvim aktivnostima utječu brojni izvanjski faktori. U našem slučaju, neke su oboje došle samo jednom, druge su prestale dolaziti ali su se nakon uredenog vremena vratili. Postupno su se formirali odnosi, ljudi su počeli prepoznavati jedni druge na ulicama i počeli su se sastajati izvan naših zakazanih sesija. Mikro zajednica počela se oblikovati.

Kako se ljeto približavalo, pažnja se usmjerila na zeleni prostor iza knjižnice, koji je bio u lošem stanju. Tijekom sastanaka raspravljalo se o idejama kako bismo mogli preobraziti taj prostor u opuštajući vanjski ambijent. Zajedno sa susjedima, korisnicima_ama knjižnice i osobljem, isplanirali smo inicijativu, dodjeljujući zadatke, dizajnirajući vrt i gradeći namještaj od drvenih paleta. Organizirani su tečajevi šivanja za izradu jastučića za drvene klupe. Napisana je projektna prijava za financiranja iz sredstava grada Łódźa u 2022. godini. Neformalna grupa pod nazivom "Divlji vrtlari" odabrana je za financiranje inicijative, što je grupaciji dalo novi poticaj i motivaciju za ostvarivanje dalnjih planova.

Małgorzata Sobczak, ravnateljica Gradske knjižnice Tatarak, prisjeća se stvaranja zone opuštanja kao prekretnice:

"Na temelju ideja stanovnika_ca, stvoren je prostor za opuštanje. Izrada namještaja pokazala se kao aktivnost koja je značajno privukla pažnju: Ljudi uživaju u sudjelovanju u projektima s opipljivim i vidljivim rezultatima. Danas rijetko imamo priliku raditi projekte sami, a kada se prilika ukaže, to se pokaže kao opuštajući i ugodan način zajedničkog provođenja vremena."

(Dokumentacija inicijative dostupna je na ovoj poveznici.)

"Osiguranje sredstava za projekt bio je značajan korak za zajednicu—bio je to uspjeh koji je ulio osjećaj povjerenja unutar zajednice. Netko, izvan nas samih prepoznao je i nagradio našu ideju, što ljudi motivira na ostvarivanje većih pothvata i planiranje daljnih inicijativa."

Aktivnosti izvan prostora knjižnice privukle su pažnju prolaznika_ca i susjeda, radoznaće zbog svojevrsnog uzbudjenja i buke. Susjedi koji nikada nisu prisustvovali sastancima PAS-a počeli su se pridruživati, prolaznici_e su nudili pomoć, dok su drugi donosili alat koji je nedostajao. Važno je razumjeti da će se različiti stanovnici_e uključivati u različitim fazama procesa stvaranja PAS-a - neki će sudjelovati samo u jednoj aktivnosti koja odgovara njihovim interesima, dok će se drugi uključiti u sve. To je također bilo slučaj i u Tataraku. Čak su i oni koji su povremeno sudjelovali imali koristi od PAS-a, što može imati dugotrajne pozitivne učinke: možda će se obratiti nekome koga su upoznali na aktivnostima, osjećati više samopouzdanja ili će zbog togas sudjelovati u kulturnim događajima u obližnjim institucijama. Ono što PAS zahtjeva je vrijeme. Važno je ne očekivati da će se svi uključiti jednako ili jednakim intenzitetom.

Stolarija i vrtlarstvo nisu bile jedine aktivnosti koje su se odvijale u okviru PAS-a. Małgorzata Sobczak navodi i druge:

"početne tečajeve umjetnosti, radionice disanja za zaposlene, umjetničku rekreaciju za odrasle, društvene igre... Jesu li postojali izazovi? Naravno, imali smo ih."

Jedna psihoonkologija obratila se knjižnici s idejom o pružanju besplatne podrške pacijentima oboljelim od raka ili članovima_icama njihovih obitelji. Ipak, premda je posjedovala značajno iskustvo i znanje koje je bila spremna podijeliti, nažalost, nije bilo interesa za takve sesije. Stoga smo, zajedno s voditeljicom analizirali situaciju i odlučili da ćemo pokušati ponovo u budućnosti. Možda susjedi trebaju više vremena da se otvore za ovakve teme ili možda format sesija treba restrukturirati ili komunicirati na drugačiji način. Važno je ne ostaviti člana_icu zajednice samog u trenucima kada se suočavaju sa teškoćama jer se tako sprječava gubitak motivacije za društveno koristan angažman.

Zajedničke aktivnosti duboko su ukorijenjene u prostoru za društvene aktivnosti u susjedstvu u knjižnici Tatarak. Čak i nakon službenog završetka projekta, zajednički sastanci su se nastavili.

I za kraj, mačka je dobila svoje mjesto za spavanje unutar zajedničkog vanjskog prostora knjižnice.

4.2. Inicijativa - centar za edukaciju: Metoda pripovijedanja / storytelling za osobe migrantskog porijekla i članove_ice lokalne zajednice

4.2.1. Opis metode

Pripovijedanje odnosno *storytelling* za osobe migrantskog porijekla i lokalnu zajednicu metoda je angažmanazajednice osmišljena kako bi premostila razlike između skupina različitih društvenih i kulturnih nasljeđa, korištenjem zajedničkih narativa. Ova metoda uključuje dijeljenje osobnih priča što potiče uzajamno razumijevanje, empatiju i socijalnu koheziju. Fokusirajući se na individualna iskustva, ističe zajedničke ljudske doživljaje dok istovremeno poštuje kulturne razlike. Ovakav pristup ne samo da pomaže u integraciji osoba migrantskog porijekla unutar lokalne zajednice već i jača socijalnu strukturu same zajednice, promičući uključivost, prevladavajući kulturne razlike i u konačnici, suzbijajući negativne stereotipe i predrasude.

Na području Europske Unije pripovijedanje je posebno učinkovito u programima integracije osoba migrantskog porijekla. Istraživanja pokazuju da pripovijedanje stvara siguran prostor za dijalog, omogućujući osobama migrantskog porijekla da izraze svoje identitete i iskustva, dok lokalni stanovnici stječu uvid u izazove i doprinose novopridošlim članova i članica zajednice. Metoda *storytellinga* široko je prihvaćena i primjenjuje se u raznim europskim zemljama, posebno u urbanim područjima sa značajnom populacijom osoba migrantskog porijekla, kako bi se poboljšala socijalna integracija i izgradile uključive zajednice.

Ključni aspekti metode pripovijedanja:

- **osobni narativi:** Poticaj sudionicima_ama da dijele osobne anegdote, životne događaje ili kulturne tradicije koje su im važne;
- **aktivno slušanje:** Radionice *storytellinga* uključuju ne samo pričanje, već i aktivno slušanje, što potiče empatiju i razumijevanje među sudionicima;
- **facilitacija:** Facilitator_ica često pomaže u vodenju procesa pripovijedanja, osiguravajući poštivanje među sudionicima_ama i uključivost;
- **refleksija:** Nakon dijeljenja priča, sudionici_e se potiču na razmišljanje o iskustvima i raspravu o uvidima koje su stekli, što potiče snažniju povezanosti razumijevanje.

Ova metoda koristi urođenu ljudsku sposobnost povezivanja putem osobnih priča i učenja iz njih. Naglašava zajedničke ljudske doživljaje priznavajući istovremeno postojanje kulturnih razlika. Cilj nije samo ispričati priču već stvoriti prostor unutar kojeg ljudi mogu slušati, povezivati se i reflektirati o sličnostima i razlikama u svojim iskustvima.

4.2.2. Praktična primjena

Metoda pripovijedanja odnosno *storytellinga* nudi širok spektar vježbi koje se mogu učinkovito primjeniti u različitim društvenim okruženjima, što je čini univerzalno primjenjivom u svakoj lokalnoj zajednici. Neke osnovne karakteristike ove metode uključuju:

- **zajednička iskustva:** pripovijedanje potiče povezanost između lokalnog stanovništva i osoba migrantskog porijekla dijeljenjem osobnih iskustava, čime se stvara empatija i razumijevanje različitih društvenih pozadina;
- **kulturnu razmjenu:** ova metoda ističe raznoliko kulturno nasljeđe migranata_kinja i pripadnika_ca lokalnog stanovništva, obogačujući razumijevanje zajednice i potičući međusobno poštovanje;
- **potencijal za izgradnju zajednice:** pripovijedanje djeluje kao most za jačanje odnosa, stvaranje osjećaja pripadnosti i izgradnju povjerenja među različitim društvenim grupama;
- **osnaživanje:** primjena ove metode daje glas pripadnicima_ama marginaliziranih skupina omogućujući im da podijele svoje perspektive i iskustva, čime se promiče aktivno djelovanje pojedinaca_ki i uključivost;
- **rušenje stereotipa i predrasuda:** pripovijedanje preispituje stereotipe i predrasude povezujući lokalno stanovništvo i migrantsku zajednicu kroz ljudske, osobne priče, potičući promjene u načinima na koje promatramo osobe različitog kulturnog i društvenog porijekla;
- **učenje jezika:** metoda pripovijedanja može poslužiti kao neformalna metoda za učenje jezika, pružajući potporu migrantskog zajednici za snažniju integraciju unutar lokalnih sredina, njegujući pritom materinji jezik pojedinaca_ki;

- **rješavanje sukoba:** pripovijedanje može pomoći u medijaciji u situacijama sukoba nudeći različite perspektive te pružajući sukobljenim stranama priliku da izraze svoje gledište i pronađu zajednički jezik;
- **obrazovanje i razvijanje svijesti:** pripovijedanje educira lokalno stanovništvo o stvarnosti migracije i podiže svijest o izazovima s kojima se suočavaju migranti, potičući uključivije stavove.

Kako biste učinkovito integrirali metodu pripovijedanja u aktivnosti i projekte usmjerene na integraciju osoba migrantskog porijekla u lokalne zajednice, potrebno je primjeniti strukturiran, no djelomično i fleksibilan pristup primjene. Evo što možete učiniti:

1. Organizirajte radionice i tzv. "krugove pripovijedanja":

- Okupite pripadnike_ce lokalnog stanovništva i migrantskih zajednica na radionicama pripovijedanja / storytelling na kojima će dijeliti svoje osobne priče. Ovakve radionice mogu se organizirati u prostorima organizacija, društvenim centrima, knjižnicama ili školama.
- Facilitirajte rasprave u malim grupama kako bi sudionici_e bili spremniji dijeliti priče o svojim životima, kulturnim tradicijama ili iskustvima migracije.
- Stvorite siguran prostor u kojem se sudionici_e osjećaju ugodno podijeliti osobna i potencijalno bolna iskustva bez straha od osude.

- Primjer: Organizirajte storytelling radionicu na kojoj će svatko donijeti predmet ili fotografiju koja predstavlja važan trenutak u njegovu ili njezinu životu, koristeći takav objekt kao polazišnu točku za daljnji razvoj pripovijedanja.

2. Integrirajte ovu metodu u svoje programe kulturnih razmjena:

- Uključite pripovijedanje u programe kulturne razmjene u kojima osobe migrantskog porijekla i članovi_ice lokalnog stanovništva sudjeluju u dijalogu o svojim kulturnim pozadinama.
- Koristite pripovijedanje za predstavljanje kulturnih tradicija, festivala ili generacijskih običaja i tradicija, omogućujući sudionicima_ama da prevladaju postojeće negativne stereotipe i predrasude.
- Primjer: Organizirajte "Večer kulturnog naslijeda" na kojoj će članovi_ice migrantske zajednice predstaviti svoju kulturu, tradiciju, blagdane, dok lokalno stanovništvo predstavlja tradicije iz vlastite kulture.

3. Osmislite međugeneracijske i interkulturnalne projekte:

- Stvorite prilike za međugeneracijsko pripovijedanje u kojem stariji migranti_kinje dijele svoja iskustva s mladim članovima_icama migrantske zajednice.
- Uključite lokalne škole, skupine ili inicijative mladih, potičući učenike_ce da saznaju više o migraciji kroz osobne priče i iskustva lokalne migrantske zajednice.

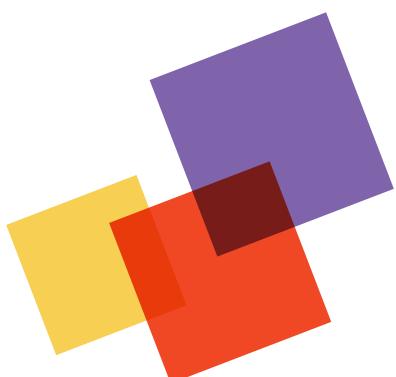
- **Primjer:** Pokrenite školski projekt u kojem učenici_e intervjuiraju obitelji migranata_kinja o njihovim putovanjima, čiji će rezultat biti pisanje knjige ili izrada multimedijskog projekta.

4. Organizirajte javne radionice pripovijedanja / *storytellinga*:

- Organizirajte radionice *storytellinga* otvorene za cijelu zajednicu, stvarajući tako platformu za međusobno dijeljenje osobnih priča
- Učinite ovakve događaje dijelom kulturnih festivala i manifestacija, kako bi promicali snažniju integraciju
- **Primjer:** Organizirajte događaj pod nazivom "Putovanja nade", na kojem će osobe migrantskog porijekla i lokalno stanovništvo dijeliti svoje osobne priče i iskustva o prevladavanju izazova s kojima se susreću u području integracije.

5. Uključite pripovijedanje u aktivnosti učenja jezika:

- Primijenite pripovijedanje u programima učenja jezika za osobe migrantskog porijekla. Dijeljenje osobnih priča na lokalnom jeziku zajednice može pomoći u osnaživanju jezičnih vještina.
- Iskoristite neformalni karakter pripovijedanja za stvaranje opuštene atmosfere za učenje novog jezika
- **Primjer:** Pokrenite radionice pod nazivom "Jezični kafić" na kojima će migranti_kinje vježbati svoj izgovor, pričajući osobne priče o svom životu i iskustvima, pri čemu lokalno stanovništvo pruža podršku i daje povratne informacije.

6. Iskoristite prednosti *storytellinga* u digitalnom obliku:

- Upotrijebite digitalne platforme za stvaranje video ili audio snimaka priča migranata_kinja koje ćete podijeliti na društvenim mrežama i platformama i tako doprijeti do šire publike.
- Omogućite migrantima_kinjama da snimaju svoje priče na materinjem jeziku s prijevodom na lokalni jezik, kako bi lokalno stanovništvo moglo razumjeti njihova osobna iskustva, otvarajući time prostor za razvoj empatije i međusobnog razumijevanja.
- **Primjer:** Pokrenite projekt "glasovi migracija" putem kojeg ćete dijeliti osobne priče i iskustva članova_ica migrantskih zajednica na društvenim mrežama uz popratne fotografije ili umjetničke rade.

7. Integrirajte ovu metodu u svoje projekte u zajednici:

- Uključite *storytelling* u šire projekte razvoja zajednice. Organizirajte sesije pripovijedanja tijekom provedbe različitih inicijativa za unaprjeđivanje lokalnih zajednica.
- **Primjer:** Pokrenite projekt javnog murala u kojem će lokalno stanovništvo i migrantske zajednice zajednički stvoriti mural koji predstavlja raznolikost zajednice, uz prethodnu provedbu radionica pripovijedanja.

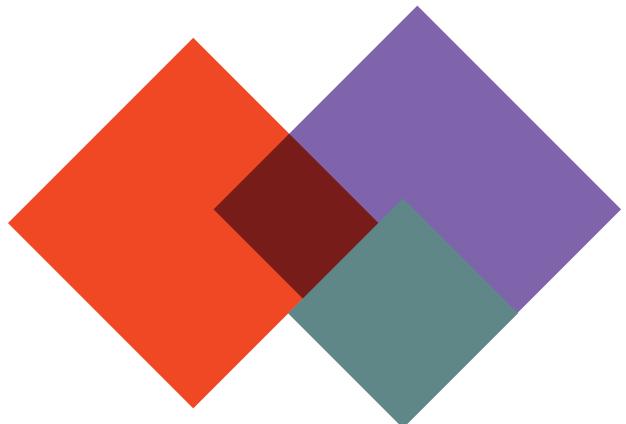
Metoda pripovijedanja odnosno *storytellinga* je izuzetno prilagodljiva i učinkovita za integraciju osoba migrantskog porijekla u različite lokalne zajednice. Stvaranjem prilika za dijalog, kulturnu razmjenu i osobnu povezanost, pripovijedanje potiče empatiju, smanjuje kulturne barijere i jača socijalni kapital zajednica. Kada se integrira u radionice, javne događaje i projekte zajednice, postaje moćan alat za izgradnju snažnijih, ravнопravnijih i uključivijih društvenih sredina.

4.3. Center Spirala - Center samomobilnosti: SELcoaching doktrina

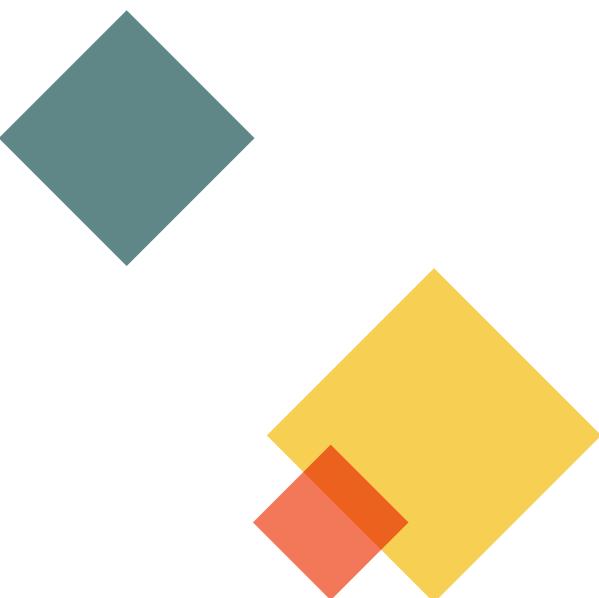
4.3.1. Opis metode

Pozadina doktrine

Sposobnost samospoznaje ili "znanje o sebi", karakteristična je upravo ljudskim bićima. Sokratov poziv na upoznavanje samoga sebe danas je aktualniji nego ikad prije, zbog ubrzanih fenomena promjena u suvremenom zapadnom društvu, posebice u posljednja dva desetljeća. Pojedinci_ke se danas suočavaju s transformacijom modernog zapadnog društva u tzv. "likvidno društvo" (Zygmunt Bauman 2002, Umberto Galimberti 2015, Umberto Eco 2018). Ovo likvidno društvo izvana je prepoznatljivo po mnogim složenim fenomenima i trendovima: slabljenju kulturnih i religijskih tradicija, inferiornosti nacionalne države kao rezultat prisutne globalizacije, relativizaciji profesionalnog identiteta, deflacji realnosti nauštrb virtualnosti (Jean Baudrillard 1999.), relativizacija odrasle dobi pojedinca u modernom društву, brkanje identiteta unutar polja fizičkog tijela pojedinca (Daniel Estulin 2014), smanjenje važnosti vrlina humanizma zbog nadolazećeg dataizma (Yuval Noah Harari 2017). Ove manifestacije fluidnog društva slabe neophodna uporišta identiteta modernog pojedinca. Nedovoljna pažnja ovoj vrsti samospoznaje također ima implikacije na angažman pojedinca_ki u lokalnim i različitim društvenim zajednicama.

Doktrina *SELcoachinga* (u dalnjem tekstu *SELcoaching*) pokušava pristupiti pitanju samospoznaje holistički, naglašavajući kako samospoznaja nije samo razvoj našeg "ja" u smislu identificiranja i realizacije naših interesa i motiva, potencijala, talenata i darova, sposobnosti, vrijednosti i uvjerenja, kompetencija i vještina, odnosno definiranog jastva, koje nam je dano rođenjem (biti ovog ili onog spola, rase, nacije, zajednice, subkulture, obitelji itd.). Osim ove dvije dominantne i poznatije dimenzije našeg "ja", definiranog "ja" i "ja" u razvoju, *SELcoaching*, posebice zbog pojave fenomena "likvidnog društva" i spajanja fizičke i virtualne stvarnosti, otkriva i skreće pozornost na još jednu dimenziju našeg jastva, tzv. transcendentnog jastva. Ova, posljednja dimenzija našeg jastva, odnosi se na pitanja samospoznaje i poznatu filozofsko-psihološko-religioznu frazu "ovdje i sada", te nastoji usmjeriti pozornost na individualno ovladavanje vremenom za postizanje duševnog mira.

Metodološke osnove

SELcoaching metodološki se temelji na *Selfmobility Thinking* modelu razvijenom kao sinteza različitih aktivnosti povezanih s društvenim ili humanističkim temama između 2001. i 2007. godine u Centru Spirala (Center Spirala 2007). Kao model, *Selfmobility* se sastoji od četiri sastavna elementa: potencijala, misije, vizije i pokretačkog pitanja (što se tiče posljednjeg elementa, u pitanju je vrsta fundamentalnog pitanja koje se stalno pojavljuje u našem umu, vezano uz, primjerce, uspjeh, novac, zadovoljstvo, ili bilo koje drugo pitanje). Samomobilnost ilustrira sposobnost pojedinca_ke da najprije identificira, a zatim realizira svoj potencijal, misiju, viziju ili pokretačko pitanje, ili apstraktnije, simbolizira pojedinca_ku koji "misli svoje misli" i korača svojim vlastitim putem.

Selfmobility počiva na dva stupa, od kojih prvi naglašava važnost reprogramiranja pojedinca_ke u svom misaonom ponašanju pod pretpostavkom da mi, kaopojedinci_ke često i najvjerojatnije nesvesno usvajamo izvanska stajališta o tome što znači imati potencijal, misiju ili viziju, biti uspješan_na, postići zadovoljstvo ili sreću, a takve usvojene stavove pogrešno tretiramo kao vlastite. Drugi stup vlastite mobilnosti ističe da se reprogramiranje našeg misaonog ponašanja (ili pronalaganje naše istinske biti nakon poduzimanja koraka za reprogramiranje) može postići samo tzv. "pronicljivim razmišljanjem" (Center Spirala 2007). Ova vrsta razmišljanja javlja se obrnutim redoslijedom od drugih načina promišljanja pojedinca_ke, tako što pojedinac_ka prvo stječe uvid, a zatim ga prikladno verbalizira (Ash et al. 2012, Klemm 2014, Sotto 2007: 51-54). Pokušaji stvaranja zbrke u mislima pojedinca_ke kako bi se potaknula ovakva vrsta pronicljivog razmišljanja nisu novitet De Bono (2006) potiče

ovakvu vrstu mentalne konfuzije kod svojih sudionika_ca kroz tzv. lateralno razmišljanje. Još je starija poznata sokratovska majeutika, kao metoda propitivanja koja namjerno izaziva otpor kod pojedinca_ke u obliku zagonetke, svojevrsne "umne nelagode" (Sloterdijk 1996). Dobro poznati i prisutni u istočnjačkim filozofijama su zen budistički koani (priče), koji se također koriste za stvaranje konfuzije kod pojedinca_ke, izbacivanje iz tokova uobičajenog, logičkog načina razmišljanja (Heine i Wright 2000).

Različiti načini čovjekovog razmišljanja

Unutar prvog stupa čovjekove mobilnosti, *SELcoaching* se bavi elementima vlastite mobilnosti kroz četiri različita načina razmišljanja (inercija, reprogramiranje odnosno *deprogramming*, bit odnosno *essence i aktivacija-I.D.E.A.*). *SELcoaching* zauzima stajalište da se stanje uma prosečnog pojedinca_ke najvjerojatnije nalazi unutar prvog, inertnog načina razmišljanja. To pak znači da je takav način razmišljanja prvenstveno voden izvana nametnutim stajalištima i obrascima o ispunjavanju potencijala, vizije ili misije pojedinca_ke ili nekih drugih pitanja, te predstavlja posljednji element tzv. samomobilnosti. *SELcoaching* naglašava kako pojedinac_ka mora uložiti snažne napore kako bi izašao_la iz ovakvog inertnog, ustaljenog načina razmišljanja i približio_la drukčijim načinima čovjekovog razmišljanja, osnaživanjem svog vlastitog pronicljivog, kritičkog promišljanja.

Faza inertnosti

SELcoaching posjeduje drugačiji pristup od ostalih vrsta podučavanja, a za koji se čini da pomaže osobama u postignuću vlastitih, specifičnih ciljeva unutar područja kojim se bavi. *SELcoaching* pokušava s pojedincem_kom (kao korisnikom_com) istražiti jesu li njegovi ili njezini izazovi ujedno i njihovi vlastiti. Kako bi to provjerio, *SELcoaching* ih polagano vraća korak unatrag do reprogramiranja njihovog načina razmišljanja.

Faza reprogramiranja

SELcoaching vodi pojedince_ke (bilo kao korisnike_ce ili sudionike_ce) kroz proces propitivanja četiri elementa tzv. samomobilnosti na četiri razine (kako, gdje, što, kako). Ova faza ukazuje osobama kako je naše ponašanje u razmišljanju unutar društva često pod nesvesnim utjecajem vanjskih čimbenika. Nakon procesa ispitivanja, trener_ica *SELcoachinga* procjenjuje (u slučaju rada s pojedinačnim korisnikom_com jesu li osobe spremne prijeći u sljedeću fazu, a koja predstavlja potragu za vlastitim bitkom, esencijom bića pojedinca_ke. Ova faza također može uključivati podučavanje različitih društvenih skupina, kako bi osvijestile na koji su način njihovi obrasci razmišljanja potencijalno programirani i zašto ih je potrebno reprogramirati.

Faza bitka odnosno esencije

Korisnikova potraga za suštinom, bitkom, esencijom vlastitog bića kao jednom od četiri elementa tzv. samomobilnosti uključuje dva sukcesivna izazova. Prvo, pojedinac_ka bi trebala spoznati koja je važnost navedenih elemenata za njih osobno. Nakon što se stekne takav uvid, osoba se suočava sa sljedećim izazovom, a koji je identificirao_la kao najvažniji element za njega ili nju (primjerice, koja je njihova vizija) . Obje vrste uvida potrebno je postići pronicljivim razmišljanjem. Ova faza je najnepredvidljivija jer trener_ica ne može požurivati korisnike_ce u procesu stjecanja potrebnih spoznaja. To je dakle produljena faza koja zahtijeva više sesija tijekom kojih trener_ica može ponuditi osobi dodatna pojašnjenja o elementima samomobilnosti, dok strpljivo čeka da one same dođu do potrebnih spoznaja. Jednom kada se to dogodi, *SELcoaching* prelazi u posljednju, četvrtu fazu, fazu aktivacije. Faza bitka može imati i edukativni pristup i koristiti se u radu s većim grupama sudionika_ca kako bi ih se educiralo o logici bitka u korelaciji s ostalim elementima samomobilnosti.

Faza aktivacije

SELcoaching u ovoj fazi igra klasičnu ulogu podučavanja, podržavajući korisnike_ce u realizaciji njihove identificirane suštine odnosno bitka. Ukoliko je osobi potrebna specifična intervenciju u ovoj fazi (primjerice, u identificiranim situacijama koje uključuju roditeljstvo, odlazak u mirovinu, javne nastupe itd.), uputno je da takve intervencije pružaju specifični stručnjaci_kinje. Konkretni koraci između četiri faze unutar *SELcoaching* procesa ne slijede uvijek linearu logiku odnosno korisnici_e i treneri_ce mogu ući u drugu fazu prije nego što osoba u potpunosti razjasni prethodnu fazu. No, ukoliko korisnik_ca preskoči određeni korak između faza, mora biti svjestan_na toga i vratiti se na prethodni korak u procesu spoznaje, ako je to moguće.

4.3.2. Praktična primjena

SELcoaching može se koristiti (u okviru edukativnih ili nekih drugih pristupa) za rješavanje mnogih pitanja, kao što su identitet, razvoj, vodstvo, promjena, motivacija i ljudski načini razmišljanja, koja se izravno ili neizravno odnose na pitanja angažmana pojedinaca_ki unutar odredene zajednice.

- **Cjelovitost samospoznaje**

SELcoaching pruža holistički pristup samosvijesti kako bi pomogao pojedincima_kama da bolje razumiju svoje mjesto u zajednici i društvu.

- **Izgradnja razumijevanja**

Ova metoda potiče na preispitivanje koncepata i pojmove unutar različitih društvenih konteksta i situacija, kako bi se osnažilo razumijevanje među uključenim stranama.

- **Prevladavanje pristupa upravljanju**

SELcoaching naglašava potrebu za samovodstvom kao preduvjetom za ulogu dobrog lidera_ice i dodavanje elemenata vođenja u području menadžmenta

- **Kreativnost i inovativnost**

SELcoaching promiče kreativnost i inovativne prakse kako bi se prevazišli postojeći ustaljeni obrasci.

- **Motivacija i promjena**

SELcoaching povezuje motivaciju s promjenom, ističući kako će se stvarna promjena u bilo kojoj vrsti entiteta najvjerojatnije postići pokretanjem intrinzične ludske motivacije.

- **Pojašnjavanje ljudskog razmišljanja**

Ovu metodu karakterizira holističko razumijevanje ljudskog načina razmišljanja razlikovanjem mnogih stilova razmišljanja i različitih ljudskih obrazaca.

- **Ovladavanje vremenom**

SELcoaching se bavi vremenskim problemima na fizičkoj, strukturnoj i psihološkoj razini kako bi pomoglo pojedincima_kama u ovladavanju svojim vremenom u u tzv. mješovitoj stvarnosti u kojoj živimo (fizičkoj i virtualnoj).

- **Uravnoteženje razvoja**

SELcoaching ima za cilj uravnotežiti razvoj na svim mogućim razinama, unutar kojih se ravnoteža i sklad postižu izazivanjem, preispitivanjem postojećih razvojnih obrazaca čovjeka.

- **Produbljivanje ljudskih mekih vještina u svjetlu umjetne inteligencije**

SELcoaching ima za cilj produbiti ljudske meke vještine i promicati ljudsku transcendenciju kroz kvalitetniji suživot s ubrzano rastućom umjetnom inteligencijom.

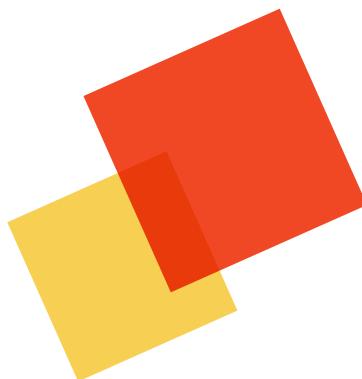
4.4. Values, Virtues, Integrity Foundation: Metoda participativne umjetnosti

4.4.1. Opis metode

Participativna umjetnost pristup je umjetničkom izražavanju koji aktivno uključuje članove_ice određene lokalne zajednice u stvaranje, razvoj ili prezentaciju umjetničkih djela. Za razliku od tradicionalnih umjetničkih oblika u kojima je umjetnik_ica jedini kreator, participativna umjetnost naglašava suradnju, pozivajući pojedince_ke iz različitih sredina da doprinesu svojim idejama, iskustvima i kreativnošću. Ovaj pristup pretvara umjetnički proces u zajedničko iskustvo, brišući granice između umjetnika_ca i publike i čineći umjetnost pristupačnijom i relevantnijom za zajednicu.

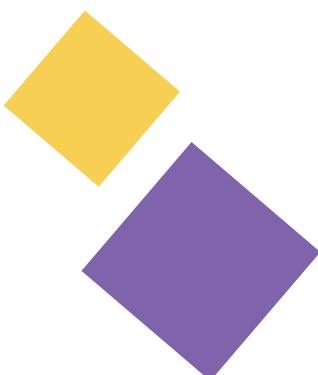
Bit participativne umjetnosti leži u njezinoj inkluzivnosti i raznolikosti. Ovakav pristup okuplja pojedince_ke iz različitih sredina, različitih razina umjetničkih vještina i različitih perspektiva, omogućujući bogatiji i smisleniji umjetnički ishod. Takvi projekti se često odvijaju u javnim ili zajedničkim prostorima kao što su parkovi, društveni centri ili ulice, čineći umjetnost dijelom svakodnevnog života i dostupnom svima. Poticanjem dijaloga i promišljanja među sudionicima_ama, participativna umjetnost potiče dublje bavljenje društvenim temama, osobnim pričama i kulturnom baštinom, promičući empatiju i razumijevanje unutar zajednice.

U praktičnom smislu, participativna umjetnost moćan je alat za angažman zajednice. Osnažuje pojedince_ce dajući im glas i mogućnost sudjelovanja u oblikovanju svoje okoline, što dovodi do povećanog građanskog angažmana i njeguje osjećaj za lokalnu kulturu. Na primjer, projekti izrade murala omogućuju zajednicama da vizualno izraze svoje zajedničke vrijednosti i povijest, dok inicijative ulične umjetnosti mogu transformirati javne prostore u živahna, kreativna središta.

Participativna umjetnost također se bavi društvenim pitanjima stvarajući platformu za kolektivno istraživanje i podizanje svijesti. Na taj način grade se društvene veze, potičući osjećaj pripadnosti i solidarnosti među sudionicima_ama, što jača veze u zajednici i promiče građanski angažman. Osim toga, nudi obrazovne mogućnosti te osobe mogu naučiti nove vještine, istražiti kreativno izražavanje i stići uvid u različite kulturne perspektive. Štoviše, revitalizirajući javne prostore, participativna umjetnost potiče javnu interakciju i promiče osjećaj vlasništva i upravljanja zajedničkim dobrima među stanovnicima_ama. Ovaj suradnički pristup često dovodi do inovativnih rješenja za rješavanje različitih izazova unutar neke zajednice jer uključuje kolektivnu kreativnost i maštu svih koji sudjeluju. U rujnu 2021. Zaklada VVI organizirala je participativni umjetnički događaj u Samokovu u Bugarskoj pozivajući gradane da sukreiraju budućnost svog grada i stave svoje želje u kutiju te da ih unesu u mobilnu aplikaciju. U središnjem samokovskom parku sudionici_e svih dobi i porijekla imali su priliku crtati, svirati instrumente i baviti se kreativnim aktivnostima.

Participativna umjetnost je metoda koja ne samo da stvara umjetnost, već također gradi i jača lokalne zajednice. Angažirajući ljudе u sudjelovanju u umjetničkom procesu, potiče društvene promjene, kulturno izražavanje i zajedničko rješavanje problema, što ga čini vrijednim alatom za poboljšanje života svake zajednice.

4.4.2. Praktična primjena

Jedna od primarnih primjena participativne umjetnosti je osnaživanje zajednice. Angažiranjem stanovnika_ca u stvaranju javne umjetnosti kao što su murali ili skulpture, zajednice dobivaju glas u oblikovanju svoje okoline. Na primjer, susjedstvo može suradivati s umjetnikom_com na stvaranju murala koji odražava njegovu povijest i vrijednosti, potičući osjećaj pripadnosti i ponosa. Takvi projekti osnažuju pojedince_ke čineći ih aktivnim sudionicima_ama u kulturnom životu svoje zajednice, umjesto pasivnim promatračima_icama.

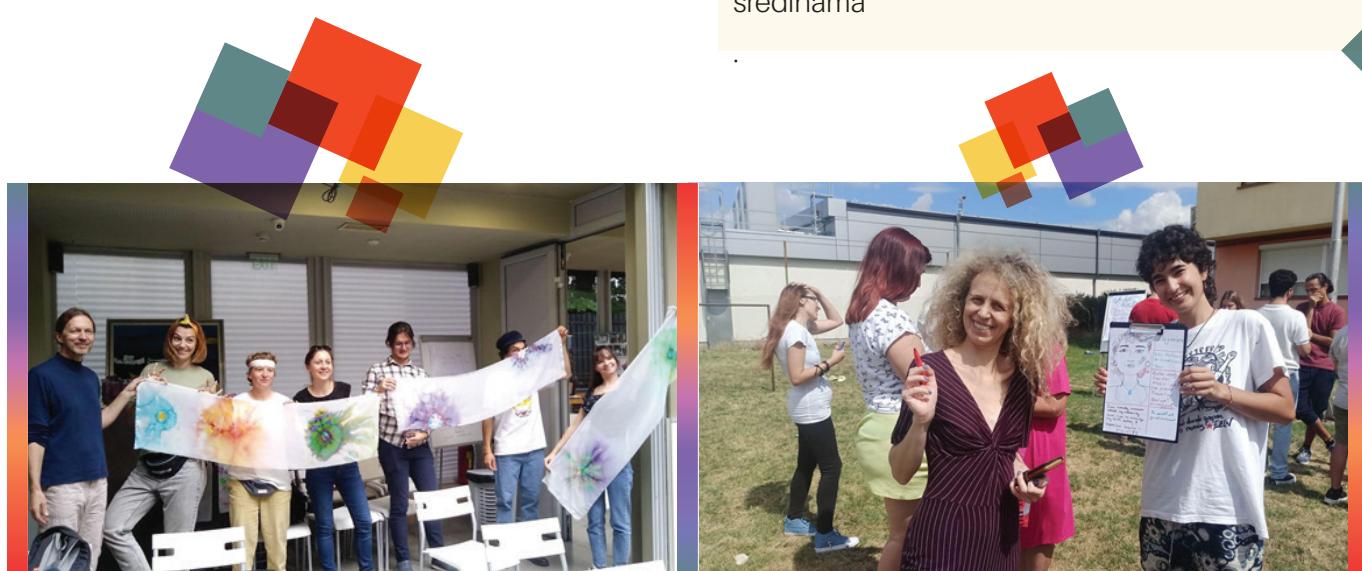
Participativna umjetnost također se koristi za rješavanje društvenih pitanja. Kreativnom suradnjom zajednice mogu istraživati i podizati svijest o izazovima s kojima se suočavaju, kao što su nejednakost, degradacija okoliša ili mentalno zdravlje stanovnika_ca. Primjerice, zajednica bi se mogla okupiti kako bi osmisnila i postavila javnu instalaciju koja naglašava utjecaj onečišćenja lokalnih voda. Time ne samo da se pozornost usmjerava na problem, već se i potiče razgovor i motivira stanovnike_ce na poduzimanje kolektivnih akcija u cilju iznalaženja rješenja.

Još jedna praktična primjena participativne umjetnosti nalazi se u izgradnji društvenih odnosa. Participativni umjetnički projekti često okupljaju ljudе iz različitih sredina, potičući interakcije do kojih inače možda i ne bi došlo. Dobar primjer je projekt izrade popluna u zajednici u kojem pojedinci_ke ušivaju kvadrate koji predstavljaju njihove osobne priče ili kulturnu baštinu. Proces zajedničkog stvaranja popluna jača društvene veze i promiče osjećaj pripadnosti među sudionicima_ama.

Osim toga, participativna umjetnost pruža i obrazovne mogućnosti, djelujući kao praktičan alat putem kojeg ljudi mogu naučiti nove vještine, od slikanja i kiparstva do digitalnih medija i pripovijedanja odnosno storytellinga. Ovakvi obrazovni programi mogu uključivati i mlade u stvaranje umjetnosti koja odražava njihova iskustva ili težnje, pružajući konstruktivan izlaz za izražavanje i osobni razvoj. Na primjer, radionice digitalnog pripovijedanja u kojima članovi_ice zajednice dijele i dokumentiraju svoje životne priče mogu poslužiti i kao kreativno i obrazovno iskustvo, čuvajući lokalnu baštinu i istovremeno podučavajući novim digitalnim vještinama.

Participativna umjetnost također igra ključnu ulogu u transformaciji javnih prostora. Uključivanjem zajednice u dizajn i stvaranje umjetničkih instalacija u parkovima, ulicama ili drugim zajedničkim područjima, ti se prostori revitaliziraju i prožimaju osjećajem kolektivnog vlasništva. Na primjer, projekt može uključiti stanovnike_ce u projektiranje mozaičkih klupa za lokalni park, pretvarajući tako običan prostor u živahno i gostoljubivo mjesto okupljanja. Ovo ne samo da uljepšava okolinu već i potiče javnu interakciju i jaču povezanost sa zajednicom.

Općenito, participativna umjetnost moćan je alat za jačanje angažmana zajednice. Bilo da osnažuje pojedince_ke, bavi se društvenim problemima, gradi društvene odnose, obrazuje ili revitalizira prostore, ovakva vrsta aktivnosti okuplja ljudе kako bi stvorili umjetnost koja odražava njihova kolektivna iskustva i težnje, što u u konačnici čini zajednice otpornijima, povezanim i inkluzivnijim sredinama

5.

Vježbe za primjenu metoda

5.1. Prostori društvenih aktivnosti u susjedstvu (PAS)

Vježba 1

Naziv vježbe Kutija snova

Tip	Vježba za razmišljanje, angažiranje grupe, generiranje ideja
Faza	Prikupljanje i dijeljenje ideja
Veličina grupe	Fleksibilna (može se raditi s malim ili velikim grupama)
Trajanje	30 do 60 minuta (ovisno o veličini grupe)
Potrebni materijali	Kutija (npr. kutija za cipele) označena kao "kutija snova", mali prazni komadi papira (ili ljepljive bilješke), olovke ili markeri, veliki komad papira za zapisivanje ideja

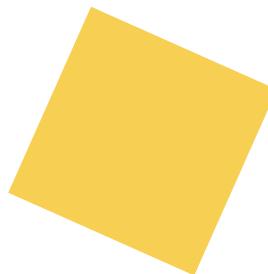
Opis

1. Priprema:

- Izrežite rupu na vrhu kutije u koju ćete ubacivati bilješke.
- Naslovite kutiju.
- Organizirajte prostor za sudionike_ce tako da svi mogu vidjeti jedni druge – primjerice, postavite stolice u krug.
- Postavite "kutiju snova" na vidljivo i dostupno mjesto, primjerice u sredinu.

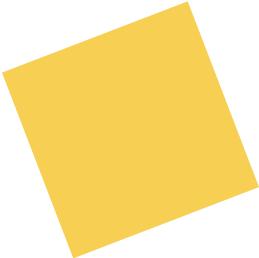
2. Generiranje ideja:

- Podijelite svakom sudioniku_ce male prazne komade papira i olovke.
- Zamolite sudionike_ce da razmisle o aktivnostima, radionicama, događanjima ili promjenama koje bi željeli vidjeti u svojoj okolini
- Potičite sve prisutne da svaku ideju ili potrebu zapišu na poseban komad papira i ubace u kutiju.
- Svatko može predložiti onoliko ideja koliko želi.

3. Pregled ideja:

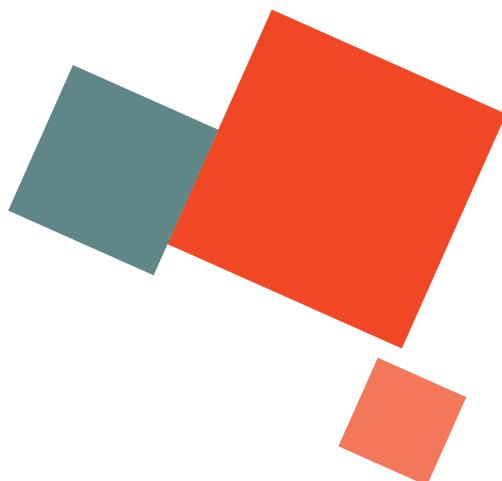
- Kada svi koji su to željeli ubace svoje ideje u kutiju, voditelj_ica otvara kutiju i naglas čita svaku ideju.
- Ukoliko određena ideja pobudi interes i entuzijazam, na trenutak zastanite kako biste o njoj razgovarali s grupom.
- Pitanja za vođenje ove vježbe:
 - Bi li drugi članovi_ice grupe bili zainteresirani za ovakvu ideju?
 - Što bi bilo potrebno da se ova ideja ostvari?
 - Koji su resursi potrebni (npr. materijali, ljudi, vrijeme)?
 - Tko bi mogao pomoći u implementaciji?
 - Kada bi bilo najbolje ostvariti ovu ideju?

4. Zapisivanje i proširivanje Ideja:

- Tijekom grupne rasprave, zapišite svaku ideju na veliki komad papira ili ploču
- Držite ideje na vidljivom mjestu, omogućujući sudionicima_ama da unose dodatne misli ili komentare tijekom vremena. Na primjer, netko može dodati bilješku uz ideju o radionici obrade drveta: "Ja ću donijeti bušilicu"

Napomene	<ul style="list-style-type: none">• Osigurajte ugodno okruženje u kojem su sve ideje cijenjene i razmotrene.• Kao voditelj_ica, ne prosuđujte ideje – nikad ne znate u kojem smjeru bi se mogle razviti.• Ova vježba potiče zajedničko generiranje ideja i može pomoći u prikupljanju širokog spektra kreativnih prijedloga.• Aktivnosti nakon ove vježbe mogu uključivati organiziranje i prioritiziranje najizvedivijih ili najpopularnijih ideja i planiranje dalnjih koraka za njihovu implementaciju.
-----------------	---

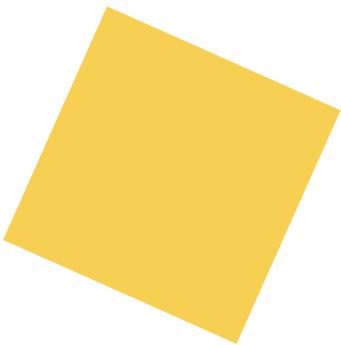
Vježba 2

Naziv vježbe Lokalci

Tip	Vježba za razvoj interkulturne komunikacije
Faza	Jačanje kapaciteta grupe, kulturna razmjena
Veličina grupe	Minimalno: 6 osoba, Maksimalno: 20 osoba
Trajanje	30 do 45 minuta
Potrebni materijali	Škare, ljepilo, papir, markeri

Opis

Podijelite sudionike u dvije jednake grupe. Grupe moraju raditi paralelno u dvije različite prostorije kako ne bi čuli jedni druge. Jedna grupa su lokalni stanovnici_ice, a druga su graditelji_ce odnosno stručnjaci_kinje. Obje grupe dobivaju odvojene upute koje se moraju objasniti objema grupama u isto vrijeme. Najbolje bi bilo zapisati upute na dva papira te ih podijeliti svakoj grupi u rad. Objasnite im upute no onda ih ostavite da zajednički raspravljaju i dogovore vlastitu strategiju izvedbe. Odredite u kojem vremenu je potrebno izraditi strategiju svake grupe (primjerice možete odrediti da svaka grupa ima 15 minuta za pripremu). Tijekom vježbe, promatrajte i uzimajte bilješke o ponašanju grupa (osuđuju li jedni druge, kako se međusobno zbližavaju tijekom izvođenja vježbe, kako se ponašaju i razgovaraju jedni s drugima). Na kraju ove vježbe, upitajte sudionike_ce kako su se osjećali tijekom izvedbe, kako se osjećaju nakon izvedbe i što je uzrok njihovom ponašanju i stavovima.

Upute za "graditelje" / "stručnjake"

Vi ste graditelji u izgradnji mosta.

U selu u koje dolazite najbliži most je udaljen tjedan dana.

Lokalne zajednice su često bolesne. Novi most će skratiti put do grada za dva sata.

Vaš cilj je naučiti lokalno stanovništvo kako izgraditi most.

Lokalci su prijateljski nastrojeni i poznaju vaš jezik.

Za 30 minuta past će kiša i nećete moći graditi most.

Za gradnju možete koristiti: škare, ljepilo, papir i markere.

Imate 15 minuta da pročitate pravila.

Svoj cilj postići ćete ukoliko lokalci izgrade most kako bi mogli prijeći preko njega.

Upute za "lokalce"

Živite u selu usred džungle.

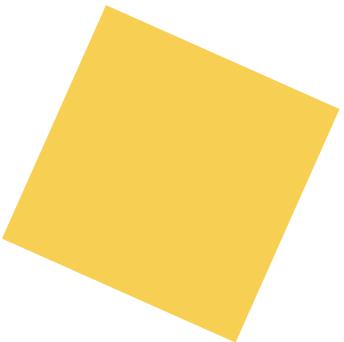
Treba vam tjeđan dana da dodete do najblžeg mosta. Često ste pogodeni različitim bolestima i trebate most koji će put do grada skratiti za dva sata.

Prijateljski ste raspoloženi i poznajete jezik graditelja_ica.

Vaša kultura je vrlo stara i duboko ste vezani za nju.

Postoje pravila:

1. Ne smijete izdati tradiciju.
2. Ne smijete se rukovati.
3. Imate svoj vlastiti ritual pozdravljanja.
4. Ukoliko želite nešto reći nekome, morate ga/ju dodirnuti ili držati. Ne možete ni sa kime razgovarati bez fizičkog kontakta. Ako netko želi razgovarati s grupom ljudi, dovoljno je dodirnuti jednog člana grupe.
5. Ako netko prekrši pravila, ostali izražavaju svoje neslaganje (dogоворите на који начин, примјерice, coktanje jezikom, frkanjem)
6. Ako netko prekrši pravila ili tradiciju tri puta zaredom, svi ostali unutar grupe mu/joj okreću leđa i broje do 30. Nakon isteka vremena za brojanje, smatrate se pomirenima.
7. Svake tri minute tijekom rada, svi se lokalci odmaraju u opuštenom položaju (sami smislite na koji način).
8. Odluke ne možete donositi sami već isključivo na sastancima sa ostalim lokalcima.
9. Samo jedna osoba - Dodo - može komunicirati odluke grupe prema drugima (na van).
10. Prilikom gradnje mosta, muškarci ne smiju dirati škare i traku, a žene ne smiju dirati papir i markere.

Napomene	Vježba pomaže u razumijevanju i usmjeravanju kako se ponašati i što učiniti kada se nalazite u određenoj zajednici koju ne poznajete ili multikulturalnom okruženju. Nakon vježbe pažljivo poslušajte kako su se osjećale obje grupe prilikom izvedbe.
----------	--

5.2. Pripovijedanje / *storytelling* za osobe migrantskog porijekla i članove_ice lokalne zajednice

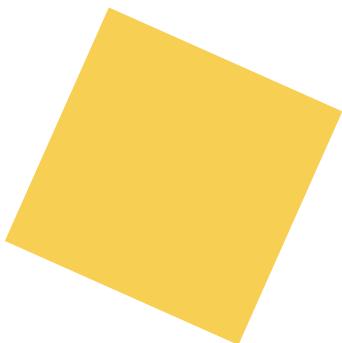
Vježba 1

Naziv vježbe Dijeljenje osobnih fotografija

Tip	Vježba pripovijedanja / <i>storytellinga</i> , kulturna razmjena
Faza	Osnazivanje grupe, poticanje razumijevanja između različitih kultura
Veličina grupe	Minimalno: 4 osobe, Maksimalno: 30 osoba
Trajanje	Otprikljike 20 do 40 minuta (ovisno o veličini grupe)
Potrebni materijali	Osobne fotografije iz albuma ili fotografije koje predstavljaju mjesto iz kojeg sudionici/e dolaze ili im je posebno važno, dodatna opcija je odabir hrane, recepata ili motiva koji predstavljaju kulturu pojedinog sudionika_ice

Opis

Zamolite sudionike_ce da donesu nekoliko osobnih fotografija iz svojih albuma ili slike koje predstavljaju njihov rodni grad ili regiju iz koje dolaze. Mogu također uključiti fotografije hrane ili kulturnih motiva (napomena, radi lakše izvedbe, fotografije se mogu nalaziti i na mobitelima). Podijelite sudionike_ce u manje grupe od 4 do 6 osoba. Unutar svake grupe, sudionici_e naizmjenično dijele svoje fotografije, opisujući lokaciju, značaj fotografije i bilo kakve osobne priče ili kulturne informacije povezane s njom. Potaknite članove_ice grupe da postavljaju pitanja i sudjeluju u raspravama o svakoj podijeljenoj fotografiji. Nakon što su svi podijelili u svojim malim grupama, ponovno se okupite i pozovite nekoga tko je zainteresiran iz grupe da podijele sa svima zanimljivu priču ili kulturni uvid koji su stekli iz svoje grupe. Facilitirajte potom raspravu o raznolikosti iskustava i kultura koje su predstavljene, naglašavajući zajedničke teme i jedinstvene razlike.

Napomene	Ova vježba potiče dublje razumijevanje pozadine svakog sudionika_ice i olakšava kulturnu razmjenu, podupire osnaživanje i poštivanje raznolikosti određene zajednice. Imajte na umu da je potrebno stvoriti i održavati siguran prostor za dijeljenje osobnih priča.
----------	--

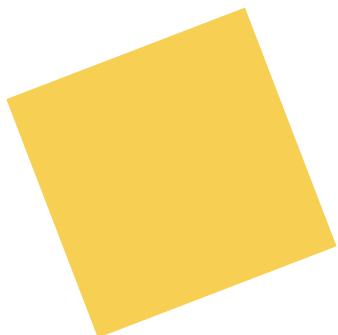
Vježba 2

Naziv vježbe Mreža asocijacija

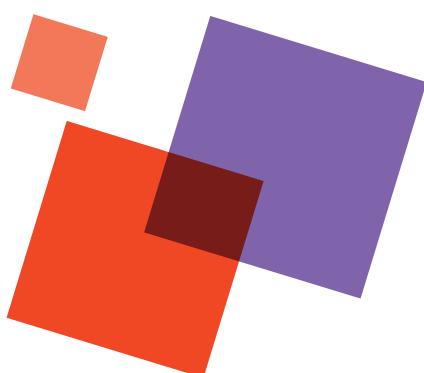
Tip	Vježba za aktiviranje sjećanja i osvještavanje
Faza	Stvaranje i dijeljenje priča
Veličina grupe	Nije zadana
Trajanje	30 do 60 minuta
Potrebni materijali	Dovoljno olovaka, bojica, flomastera i papira većih formata

Opis

Podijelite svima papire i olovke (bojice, flomastere) i zamolite osobe da se formiraju u parove. Uputite svaku osobu da napiše riječ povezану s temom u središtu svog papira. Temu zadajete sami, primjerice kultura, obitelj, djetinjstvo. Sudionici_e započinju stvaranje mreže asocijacija, pišući riječi ili fraze koje im padaju na pamet oko središnjeg pojma koji predstavlja temu vježbe i povezujući ih linijama. Kako se mreža širi, osobe u paru međusobno postavljaju pitanja te pritom mogu primjećivati i obrasce ili specifične veze te pitati svog para o trenucima ili događajima vezanim uz te riječi. Ove povezanosti često vode do priče koju sudionici_e mogu dodatno razvijati. Da bismo pojasnili metodu, demonstrirajte je na velikom papiru koristeći primjer jedne osobe koja je spremna podijeliti svoju priču sa crtežom. Iako je rad u parovima poželjan, ovu vježbu sudionici_e mogu raditi i samostalno.

Napomene	Ova vježba može izazvati snažne emocije, stoga je važno biti spreman_na ponuditi podršku ako je to potrebno. Mreža asocijacije potiče sudionike_ce da istraže duboke osobne uvide, pomažući im da oblikuju i dijele svoje vlastite priče. Svakako osigurajte i održavajte siguran prostor za izvedbu ove vježbe.
----------	--

5.3. SELcoaching doktrina

Vježba

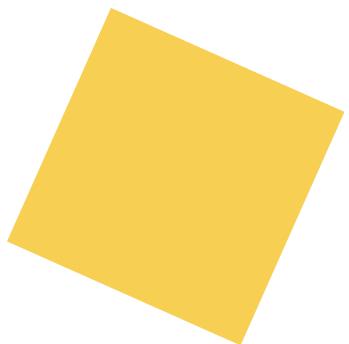
Naziv vježbe Reprogramiranje razmišljanja

Tip	Izvedba vježbe za individualnog korisnika_cu ili Izvedba vježbe za grupu sudionika_ca
Faza	Vježba pripada drugoj fazi reprogramiranja unutar SELcoaching procesa
Veličina grupe	Izvedba vježbe za individualnog korisnika_cu Izvedba vježbe za grupu sudionika_ca: 10 do 50 sudionika_ca (ili više)
Trajanje	Izvedba za jednu osobu: približno 45 do 60 minuta (ovisno o specifičnoj situaciji unutar <i>coaching</i> procesa, te ovisno u kojoj mjeri je trener_ica primoran_a izvoditi obrazovne intervencije o logičkoj pozadini). Izvedba vježbe za grupu sudionika_ca: približno 120 do 180 minuta (ovisno o veličini grupe i u kojoj mjeri je potrebno educirati sudionike_ce o logičkoj pozadini vježbe).
Potrebni materijali	Olovke Tiskani "radni obrazac" za unos odgovora sudionika_ca Napomena: dokument s pitanjima i odgovorima za četiri razine te prikaz relevantnih odgovora, dostupan je sudionicima_ama na jedan od dva načina: Ili trener_ica koristi prezentaciju tijekom vježbe putem koje ih čini dostupnima ili Osobe mogu pristupiti dokumentu putem ove poveznice .

Opis

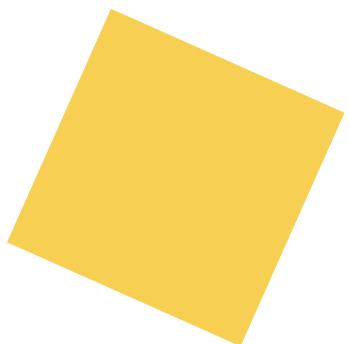
Smjernice koje treba uzeti u obzir za obje vrste vježbi:

- Pitanja se postavljaju na četiri razine (postavljajući pitanja i odgovore o elementima samomobilnosti; potencijal, misija, vizija i pokretačko pitanje).
- Sudionici_e izabiru ponuđene odgovore prema zadanim uputama
- Odgovori sudionika_ca moraju biti snažno povezani s njihovom stvarnom situacijom.
- Sve četiri razine pitanja su međusobno isprepletene (logika prethodne razine snažno je povezana s logikom sljedeće razine - u smislu da je razumijevanje postignuto na jednoj razini u jednakoj mjeri potrebno za uspješno pristupanje i rješavanje sljedeće razine).

Koraci za izvedbu vježbe za jednu osobu

1. Trener_ica provodi ovu vježbu sa korisnikom_icom tijekom provedbe coaching procesa (vjerojatnije na početku samog procesa, kada i posebno ukoliko trener_ica osjeća da se osoba približava rješavanju vlastitih izazova, ni ne znajući da ih u tome prijeći programirani način razmišljanja).
2. Rješavanje i zatvaranje prve razine pitanja.
3. Kratki osvrt od strane korisnika_ce (bez komentara trenera_ice na dane povratne informacije).
4. Prikaz ispravnih rezultata od strane trenera_ice (bez dodatnog objašnjenja).
5. Početak druge razine pitanja (i tako dalje, sve do posljednje, četvrte razine do zadnje).
6. Za svoje odgovore osobe postižu određeni broj bodova unutar danog radnog obrasca (od 0 do 40 bodova); više bodova predstavlja vrlo vjerovatno bolje uvide osobe u način na koji je njihovo razmišljanje programirano unutar društva.
7. Trener_ica odlučuje ili ponuditi neko pojašnjenje o strukturi pitanja ili pustiti sudionike_ce da pričekaju do sljedeće sesije i zatim objasniti logiku postavljanja pitanja vježbe.
8. Trener_ica procjenjuje kada su individualni korisnici_e dovoljno svjesni svog razmišljanja, nakon čega SELcoaching proces prelazi u sljedeću fazu - traženja suštine, esencije, bitka.

Koraci za izvedbu vježbe za grupu sudionika_ca

1. Podijelite sudionike_ce u grupe od 3 do 6 osoba (ovisno o ukupnom broju sudionika_ca).
2. Provedite i završite prvu razinu pitanja.
3. Kratak osvrt od strane sudionika_ca (bez komentara trenera_ice na povratne informacije).
4. Prikaz točnih rezultata od strane trenera_ice (bez dodatnog objašnjenja).
5. Započinjanje druge razine ispitivanja, i tako dalje do posljednje, četvrte razine (pritom, sudionici_e trebali međusobno raspravljati o procesu ispitivanja u manjim grupama i davati individualne odgovore vezane uz njihovu stvarnu situaciju).
6. Sudionici_e ostvaruju određeni broj bodova u svom radnom obrascu prema odgovorima koje su dali (od 0 do 40 bodova); više bodova predstavlja vrlo vjerovatno bolji uvid sudionika_ca u način na koji je njihovo razmišljanje programirano u društvu.
7. Predstavljanje objašnjenja zašto je ispitivanje strukturirano tako kakvo jest i što ono simbolizira (moguće je provesti ovu radnju i tijekom procesa, ovisno o specifičnom kontekstu, situaciji ili potrebama grupe).

Napomene	Obje vrste vježbi potiču i podržavaju pojedince_ce (bilo kao individualne ili grupne korisnike_ce) da u određenoj mjeri reprogramiraju svoju vlastitu spoznaju o samome sebi, u skladu s modelom <i>Selfmobility Thinking</i> . Takva logika reprogramiranja služi jačanju svijesti pojedinca_ki, posebno o interakcijama između njega ili nje i društva, na temelju koje takav pojedinac_ka može uvidjeti svoje (su)odnose sa svojim zajednicama i društvima s većom jasnoćom.
-----------------	---

5.4. Participativna umjetnost

Vježba 1

Naziv vježbe Slikar_ice i model_i

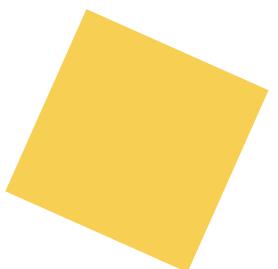
Tip	Participativna umjetnost
Faza	Vježba za grupno povezivanje
Veličina grupe	Minimum: 8 osoba, Maksimum: 30 do 40 osoba
Trajanje	Približno 15 do 40 minuta (ovisno o veličini grupe)
Potrebni materijali	Tvrde podloge za papir (poželjno bi bilo imati pločice za papir sa kvačicom, po jedna za svakog sudionika), A4 listovi papira (jedan za svaku pločicu), višebojne flomastere (dovoljno za sve koji sudjeluju), stolice (neobavezno), ljepljiva traka.

Opis

Prvi dio:

Voditelj_ica započinje s nekoliko uvodnih riječi o tome kako nas drugi doživljavaju. Može pritom spomenuti da su u prošlosti umjetnici_e slikali portrete prinčeva i princeza, koji su se često koristili kako bi nekoga dojmili, čak i za organiziranje brakova između kraljevskih obitelji. Voditelj_ica zatim pita sudionike_ce kako misle da izgledaju u očima drugih. Svakom sudioniku_ci daje se prilika da opiše kako vjeruje da ga druge osobe doživljavaju. Koje specifične karakteristike ili detalje misle da bi drugi primijetili? Jesu li zabrinuti zbog onoga što bi drugi mogli vidjeti, ili nisu? Jesu li znatiželjni saznati kako ih drugi percipiraju?

Ovaj dio aktivnosti trebao bi biti proveden u nešto ozbiljnijem, formalnijem tonu, služeći kao kontrast zabavnijem segmentu koji će uslijediti. Voditelj_ica potiče sudionike_ce da se slobodno izraze bez previše razmišljanja o reakcijama drugih te na iznalaženje načina da se svi sudionici_e osjećaju ugodno.

Drugi dio:

Voditelj_ica poziva sudionike_ce da formiraju dva kruga – unutarnji i vanjski krug. Oba kruga trebaju imati jedak broj sudionika_ca. Ako je broj neparan, voditelj_ica (ili njegov pomoćnik_ica) pridružuje se jednom od krugova kako bi izjednačio broj i daje upute s tog mjesta.

Postoje dva načina formiranja krugova – sa sudionicima_ama koji stoje ili sjede. Za manju grupu preporučuje se da svi stoje, dok je za veću grupu bolje da sjede.

Voditelj_ica osigurava da svaki sudionik_ca gleda prema drugom sudioniku_ci. Voditelj_ica zatim objašnjava pravila aktivnosti. Sudionici_e u unutarnjem krugu će djelovati kao modeli, dok će oni u vanjskom krugu biti umjetnici_ce. Svaki "model" prima u ruke pločice s pričvršćenim A4 listom papira, okrenutima od sebe odnosno prema "umjetnicima_ama". Svaki "umjetnik_ca" uzima marker određene boje. Cilj aktivnosti je da umjetnici_e zajednički nacrtaju portrete svakog modela.

Na znak voditelja_ica, svaki umjetnik_ca ima 20 do 30 sekundi vremena da promotri osobu ispred sebe, a zatim brzo skicira njezin portret. Ideja je da umjetnik_ca stigne skicirati samo dio portreta, ostavljajući prostor za drugu osobu, umjetnika_ce koja će doći na red i nastaviti crtati taj isti portret prilikom rotacije nakon isteka ovih 20 ili 30 sekundi.

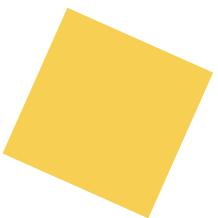
Nakon prvog kruga crtanja, modeli ostaju na svojim mjestima dok se svaki umjetnik_nica rotira u smjeru kazaljke na satu prema sljedećem modelu kako bi nastavio skiciranje koje je započela osoba prije njega ili nje. Na taj način, umjetnici_ce se kreću, dodajući više karakteristika u portret svakog modela dok se ne vrate na svoje osnovno mjesto (pred prvim modelom kojeg/koju su gledali). Tijekom procesa, modeli ne bi smjeli gledati u papire dok se njihovi portreti stvaraju.

Kada je ciklus završen, voditelj_ica daje sudionicima vremena da pregledaju portrete. Na kraju procesa, svaki model dobiva portret koji su stvorili svi umjetnici. Proces se zatim ponavlja s promijenjenim ulogama – "modeli" postaju umjetnici_ce i obrnuto.

Treći dio:

Ovaj dio može se odvijati u velikom krugu. Voditelj_ica sumira proces postavljajući pitanja. Neka od njih mogu uključivati:

- Kako ste se osjećali tijekom izvedbe ove vježbe?
- Jeste li se osjećali ugodnije u ulozi umjetnika_ce ili u ulozi modela?
- Zašto?
- Sviđa li vam se vaš portret?
- Je li vas nešto u portretu iznenadilo?
- Koje su vaše prepoznatljive osobine (koje znate) prikazane u portretu?
- Postoje li detalji u portretu za koje niste očekivali da će ih sudionici_ce zabilježiti?
- Što su umjetnici_ce prikazali, a da niste znali o sebi?
- Sadrži li vaš portret elemente vaše odjeće?
- Biste li nekome pokazali svoj portret? Što mislite, kako bi reagirali drugi?

Napomene	<p>Voditelj_ica bi za ovu vježbu trebala biti dobro pripremljena. Neophodan je adekvatan prostor, osobito ako se aktivnost odvija na stolicama. Mora se uzeti u obzir da svi "umjetnici_ce" moraju prijeći na sljedeći "model" kako bi započeli sljedeću fazu crtanja (tj. nijedna stolica ne smije ostati slobodna). Ako se vježba izvodi stojeći, uvijek postoji rizik da bi netko od umjetnika_ca mogao biti sporiji, što bi dovelo do blokade u dijelovima kruga – na primjer, dvije ili tri osobe čekaju svoj red ispred određenog modela, dok drugi modeli ostaju bez umjetnika_ce pred sobom.</p> <p>Voditelj_ica bi također treba dati upute naglas (po mogućnosti koristeći mikrofon kako bi svi mogli čuti) i osigurati da se sudionici_ce kreću glatko i sinkronizirano u vanjskom krugu.</p>
-----------------	--

Vježba 2

Naziv vježbe Dragocjeno kamenje – Slike na sviljenim maramama

Tip	Participativna umjetnost, grupno izvođenje
Faza	Vježba za izgradnju i osnaživanje grupe
Veličina grupe	Nije zadano
Trajanje	20 do 60 minuta
Potrebni materijali	Svilene marame, boje za svilu, kistovi, voda, fén, škare i konac, pregače.

Opis

Korak 1: Čvorovi - Demonstracija tehnike vezanja čvorova

Ovo je najvažniji dio radionice. Voditelj_ica demonstrira posebnu tehniku vezanja čvorova prije bojanja marama. Jedna osoba drži umotanu tkaninu na jednom mjestu, a druga vezuje čvorove koncem kao što je prikazano na slici. Možete napraviti koliko god želite čvorova različitih veličina. Preporučuju se najmanje 3.

Korak 2: Navlažite maramu i ocijedite.

Korak 3: Bojenje čvorova

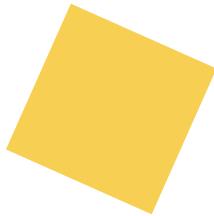
Odaberite 3 ili 4 boje za svilu i obojite jedan čvor različitim bojama u horizontalnim crtama. Iskoristite isto za ostale čvorove na šalu.

Korak 4: Koristite fen za sušenje marame.

Korak 5: Razrežite konac i otpustite čvorove

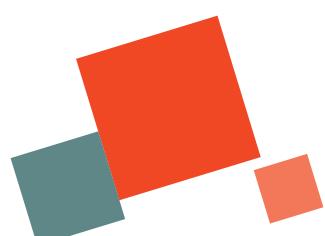
Nakon što se čitava marama osuši, sudionici će škarama razrezuju konac i nakon čega slijedi uvid u rezultat tehnike. Ovo je najvažniji trenutak u provedbi radionice i često zaziva "wow" efekt. Nakon otpuštanja svih čvorova rezultat je vidljiv u potpunosti. Za daljnji rad na marami mogu se koristiti i druge tehnike oslikavanja svile.

Korak 6: Diskusija u krugu o osjećajima sudionika_ca dok su izvodili vježbu te nakon dobivanja rezultata, što su zapazili i kakva je bila suradnja sa drugima.

Napomene

Pazite na odjeću sudionika jer boje mogu oštetiti tkanine. Preporučuje se korištenje pregača.

6.

Mogućnosti povezivanja različitih metoda

Prilikom izrade ovog vodiča, naš je primarni cilj bio osigurati sveobuhvatan skup metoda i alata koji mogu potaknuti snažniji angažman zajednice te podržati integraciju različitih društvenih skupina u lokalnim zajednicama. Istražujući raznovrsne pristupe nastojali smo stvoriti prilike za kulturnu razmjenu, osobni razvoj i doprinos društvenoj koheziji. Metode opisane u ovom vodiču nude iznimno vrijedne alate za poticanje aktivnog djelovanja pojedinaca_i i društvenih skupina unutar određene zajednice. Osim toga, navedene metode mogu se nadopunjavati, čime se stvara multidisciplinarni okvir za izgradnju zajednice. Kombiniranjem metoda predstavljenih u ovom vodiču, organizacije imaju priliku dotaknuti se višestrukih dimenzija integracije pojedinaca_i i skupina te osnaživanja lokalnih zajedница, od vlastite svijesti o samome sebi do poticanja snažnijih društvenih odnosa i stvaranja uključivih prostora za dijalog unutar pojedine društvene sredine.

6.1 Učimo jedni od drugih

Fundacja Strefa provela je u okviru PAS-a vježbu koju je predstavila **Zaklada "Values, Virtunes, Integrity"** tijekom radionice bojanja kravata, pod nazivom **"Dragocjeno kamenje - Slike na svilenim maramama"** u Łódžu.

Radionica je bila usmjerena na tzv. Tie-Dye tehniku, popularnu metodu bojanja tkanine koja je poznata po nepredvidivim i uvijek iznenadjućim rezultatima. Sudionici_e su imali pristup posebnim bojama za tkaninu slične onima pomoću kojih smo pretvarali tkanine u šarene svile, tijekom aktivnosti partnerskih organizacija u Bugarskoj.

Zahvaljujući jednostavnom formatu radionice, svi su se mogli uključiti u kreativni proces – čak i oni bez prethodnog umjetničkog iskustva. Sudionici_e su revno radili u parovima, a drugima su pomagali oni iskusniji u korištenju tzv. tehnike Tie-Dye. U izradi su sudjelovala i djeca koja su pritom naučila nove vještine ali i povezivala se sa drugom djecom i odraslima, potičući tako međugeneracijsku integraciju.

Vrijeme provedeno u zajedničkom bojanju tkanine predstavljalo je ne samo priliku za samoizražavanje već i oblik opuštanja. Proces stvaranja šarenih uzoraka na tkanini djelovao je umirujuće, a istovremeno je potaknuo kreativnost i znatiželju.

Mnogi sudionici_e istaknuli su kako im je radionica omogućila odmor od svakodnevnih obaveza i fokusiranje na kreativan rad, što im je donijelo veliko zadovoljstvo. Na kraju radionice svatko se je imao priliku uživati u svojim unikatnim, šarenim maramama kao uspomeni na zajedničko vrijeme. Sudionici_e su bili ponosni_e na svoj rad, a rezultati njihove kreativnosti plijenili su pozornost ostalih.

Ključni zaključci za društvene animatorice:

- Jednostavnost zadatka:** Odabir tehnike kao što je tzv. Tie-Dye tehnika koja je jednostavna za izvođenje, omogućuje sudjelovanje u aktivnostima kreativnog izražavanja osobama različitih razina vještina, od djece do odraslih.
- Obiteljska atmosfera:** pozivanje čitavih obitelji da se pridruže potiče izgradnju međugeneracijskih veza i pozitivno ozračje.
- Integracija kroz suradnju:** Rad u parovima ili grupama i međusobno podržavanje tijekom izvedbe zadatka potiče socijalnu integraciju.
- Opuštanje i kreativnost:** Kreativne radionice izvrstan su oblik opuštanja i odmora od svakodnevnicice i poticanje kreativnosti sudionika_ca.

Ova radionica može poslužiti kao izvrstan primjer toga kako lokalni događaji mogu doprinijeti integraciji zajednice, uključiti različite dobne skupine i stvoriti prijateljski, siguran prostor za provedbu zajedničkih aktivnosti.

Zaklada "Values, Virtues, Integrity" unaprijedila je svoje organizacijske alate integracijom novih metoda u izvedbi raznih programa, što je zakladi omogućilo diverzifikaciju aktivnosti i uključivanje šireg kruga sudionika_ca. Zaklada je tako uspješno integrirala metodu ***SELCoaching*** u radu sa svim svojim međunarodnim volonterima_kama, pritom koristeći i metode **PAS-a**, kao i tehniku **pripovijedanja odnosno stoytellinga** u aktivnostima neformalnog obrazovanja odraslih osoba. Sve su se navedene metode besprijekorno uklopile u provedbu postojećih kativnosti Zaklade te njezinu sposobnost poticanja angažmana zajednice i podržavanje stvaranja društvene kohezije.

Organizacija **Inicijativa - Centar za edukaciju** učinkovito je integrirala metodu PAS-a u radionice namijenjene poslodavcima i rukovodećem osoblju tvrtki koje zapošljavaju osobe migrantskog porijekla. Sobzirom na značajne kulturološke razlike migrantskih radnika_ca i lokalnog stanovništva, ključno je bilo provesti jednostavne i istovremeno dojmljive vježbe koje se dotiču predrasuda i istovremeno potiču uvažavanje različitih kulturnih identiteta i radnih kultura. **Vježba Speed Date** predstavljena na zajedničkoj aktivnosti partnerskih organizacija u Bugarskoj, od strane **Fundacje STREFA**, provedena je tako da su sudionici_e bili raspoređeni u dva reda jedni nasuprot drugima, osiguravajući da svaka osoba ima partnera_icu točno preko puta sebe. Tijekom vježbe razgovore je facilitirala voditeljica, postavljajući niz pitanja. Pitanja su u početku bila sasvim lagana, omogućujući tako sudionicima_ama lakši početak razgovora. Kako je vježba napredovala, pitanja su postajala sve osobnija, potičući sudionike_ce da podijele međusobno dublje uvide i osobne priče. Navedena vježba doprinijela je stvaranju osjećaju povjerenja i otvorenosti među sudionicima_ama, omogućujući im da se snažnije povežu, na vrlo osobnoj razini. Do kraja izvedbe ove vježbe sudionici_e su međusobno podijelili širok raspon iskustava, od slučajnih anegdota do osobnijih promišljanja. Vježba je bila posebno učinkovita u stvaranju sigurnog okruženja u kojem su se sudionici_e osjećali slobodnima izražavati se i povezivati s drugima na osobnoj i profesionalnoj razini.

Takoder, tijekom ove radionice vrlo uspješno je korištena i vježba **Lokalci** predstavljena u ovom vodiču. Jedna je skupina sudionika_ca dobila upute koje su ocrtavale specifične kulturne običaje i komunikacijska pravila kojih su se morali pridržavati. Ta skupina predstavljala je izmišljenu zajednicu koja živi u udaljenom selu, s jedinstvenim tradicijama i ritualima koji su diktirali njihovu interakciju. Na primjer, nisu se mogli rukovati ili razgovarati bez fizičkog kontakta, a imali su određenog vođu odgovornog za komunikaciju. Druga skupina je dobila upute da pomogne prvoj skupini u izgradnji mosta, unatoč kulturnim razlikama i jedinstvenim običajima kojih su se držali. Ova grupa imala je zadatak pronaći zajednički jezik i uspostaviti učinkovite komunikacijske strategije za olakšavanje suradnje. Morali su se snaći u izazovima koje su nosili običaji lokalnog stanovništva i zajedno osmislići plan izgradnje mosta u zadanom roku. Vježba se pokazala vrlo vrijednom u promicanju svijesti o kulturnim razlikama i poticanju empatije među sudionicima_ama. Radeći zajedno prema zajedničkom cilju—izgradnji mosta—sudionici_e su naučili cijeniti različite perspektive i složenost međukulturalne komunikacije. Naposljetku, navedena je vježba naglasila važnost pronalaženja zajedničkog jezika i međusobnog poštivanja u cilju uspješne suradnje, postavljajući tako temelje za stvaranje inkluzivnijih radnih okruženja.

Center Spirala - Center samomobilnosti započeo je rad na superviziji s ciljanim skupinama stručnjaka_inja, posebice socijalnih radnika_ca i osoba sličnih zanimanja koji rade s osobama migrantskog porijekla kao krajnjim korisnicim_ama. U ovoj početnoj fazi metoda storytellinga pokazala se kao najprikladnija. Stoga je ova metoda ukratko predstavljena velikoj skupini stručnjaka_inja koji rade s navedenom ciljanom skupinom. Osim toga, procijenjujemo kako će metoda **PAS-a** biti najprikladnija za rad stručnjaka_inja sa osobama migrantskog porijekla, posebice sa onim osobama za koje postoji veća vjerojatnost da će ostati živjeti i raditi na području Slovenije, a s obzirom da će ostvarivati više kontakata unutar svojih lokalnih zajednica, izvan prihvatilišta u kojima trenutačno žive. U okviru naveden aktivnosti supervizije, zasigurno ćemo navedenim stručnjacima prezentirati neku od vježbi PAS-a koje je predstavila i opisala partnerska organizacija **Fundacja STREFA**.

7.

Bibliografija

Ash, I.K., Jee, B.D, Wiley, J. (2012). Investigating Insights as Sudden Learning.
<http://docs.lib.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1123&context=jps>

Bauman, Z. (2002), Tekoča moderna/Liquid Modernity, Ljubljana: *Cf.

Baudrillard, J. (1999a), Simulaker in simulacija/Simulacra and Simulation, Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.

CESIE. Storytelling for migrants integration: results of the LISTEN online survey (2017):
<https://cesie.org/en/migration/storytelling-for-migrants-integration-results-of-the-listen-online-survey/>

Center Spirala (2007), Model samomobilnosti/Model of Selfmobility. Ljubljana: Center Spirala, internal material.

Eco, U. (2018), Chronicles of a Liquid Society, Mariner Books.

EPALE - Electronic Platform for Adult Learning in Europe. Patricia Teixeira. Bridging Cultures: The Voices of Migration Project. Blog (2024): <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/bridging-cultures-voices-migration-project>

Estulin, D. (2014), TransEvolution: The Coming Age of Human Deconstruction. Walterville: Trine Day LLC.

Galimberti, U. (2015), Miti našega časa/Myths of Our Times, Ljubljana: Modrijan založba

Harari, Y. N. (2017), Homo Deus: kratka zgodovina prihodnosti/Homo Deus: A Brief History of Tomorrow, Ljubljana: Mladinska knjiga.

Heine, S., Wright, D. S. (ur). (2000). The Koan: Texts and Contexts in Zen Buddhism. New York: Oxford University Press. <http://terebess.hu/zen/TheKoan.pdf>

McLeod, A. (2003). Performance Coaching. The Handbook for Managers, H.R. Professionals and Coaches. Wales: Crown House Publishing Ltd.

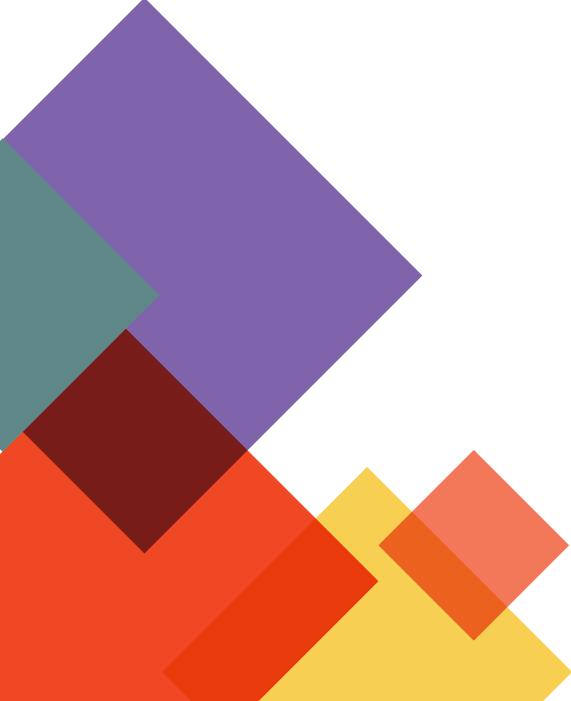
Pompe, A. (2011). Ustvarjalnost in inovativnost/ Creativity and innovation. Ljubljana: GEA College.

Publications Office of the European Union, 2020. Community engagement in higher education: trends, practices and policies. Analytical report (2020):
<https://ec.europa.eu/eacea/en/publication/22067d5-c253-11ea-b3a4-01aa75ed71a1/language-en>

Sloterdijk, P. (1996). Sokratska majevtika in filozofijina pozaba rojstva/Socratic maieutics and philosophy's forgetfulness of birth, Apokalipsa, 12-13, 12-38.

Sotto, E. (2007), When Teaching Becomes Learning. London; New York: Continuum.

Stanford Social Innovation Review. Melody Barnes & Paul Schmitz. Community Engagement Matters (Now More Than Ever) (Spring 2016):
https://ssir.org/articles/entry/community_engagement_matters_now_more_than_ever#

**EmPower
Up!**

